

Днес в броя

България се присъединява към ОИСР в областта на образованието

Проф. Моника Богданова, психоаналитик: „Проблемът с дисциплината не може да бъде изолиран от цялостната картина – той е свързан с авторитетите, с правилата, вписани още в детската ясла. Когато знаем какво се случва там, ще знаем какво ще се случи после в университета. Защото е ясно, че децата не стават изведнъж на 3 или на 10 г.“

Доц. д-р арх. Гичка Куйова-Каменова, ректор на УАСГ: „Въпреки че българските инженери са търсени и уважавани по цял свят, с изключително висока квалификация, броят им остава осезаемо недостатъчен за сектора. Ето защо насочваме много усилия за задълбочаване на партньорствата на много нива – бизнес, държава, образование“

АЗ.БУКИ

Четете ни на www.azbuki.bg

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Вестникът е правопреемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Брой 24 (1719) 19 – 25 юни 2025 г. Година XXXIII. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,90 лв.

Министърът на образованието и науката Красимир Вълчев връчи златните медали на победителите в IX европейска олимпиада по физика, която се проведе в София. Българските ученици завоюваха 3 сребърни и 5 бронзови медала

Снимка „Аз-буки“

Три стипендии за деца с дарби от Фотоконкурса на „Аз-буки“

Национално издателство за образованието и наука „Аз-буки“ поставя началото на десетото юбилейно издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“. В него могат да участват ученици от I до XII клас.

Новото в конкурса тази година е, че е разделен в две възрастови групи. Първата е за ученици от I до VII клас, а втората – от VIII – XII клас.

За участниците от първа възрастова група конкурсът ще бъде без категории. Учениците могат да изпращат снимки, отразяващи училищния живот. Класираните на първите три места творби ще получат грамота и предметна награда. Класираният се на първо място ученик ще получи смартфон, на второ – екшън камера, а на трето – фотоапарат.

Във втора възрастова група са определени три конкурсни категории: „Улови мига в училище“, „Героите на моето училище“ и „Снимка с история“.

Тримата победители в трите отделни категории ще получат годишна стипендия в размер на 135 лв. месечно за период от една календарна година от януари 2026 г.

Важно условие е, че право на стипендия имат победителите във втора възрастова група (VIII – XII клас) в трите категории, които към момента на класиране (01.12.2025 г.) нямат навършили 18 години.

Членове на журито са утвърдени имена от сферата на фотожурналистиката и изкуствата. Творбите ще оценяват Олег Попов – единственият българин, част от мениджърския екип на Агенция „Ройтерс“; Николай Дойчинов – фотожурналист със световна кариера и професионален опит на места като Агенция „Франс прес“ и „Ню Йорк таймс“; Дилиан Марков – професионален фотограф и преподавател в Нов български университет, и инж. Цветанка Апостолова – директор на Националната професионална гимназия по полиграфия и фотография в София.

Най-добрите 12 фотографии от двете възрастови групи ще бъдат включени в специален годишен календар за 2026 г.

С целия регламент за участие може да се запознаете на стр. 24

Повече защитили докторанти в БАН

Над 1/3 от всички научни публикации в България са дело на звената на Българската академия на науките

Повече са защитили докторанти в Българската академия на науките през 2024 г. спрямо 2023 г. Това сочи докладът за дейността на Академията за предходната година. През 2024 г. защитили докторски дисертации са 93 спрямо 82 през 2023 г.

„Докладът отчита усилията за насърчаване участието на млади учени в научната дейност и привличане на нови кадри чрез стипендии, конкурси и програми за кариерно развитие“, пише в становището на МОН относно доклада.

През изминалата година се затвърждава и тенденцията към увеличаване броя на обучаваните докторанти, като новозачислените са 164. За 2023 г. са били 115, за 2022 г. – 122, и за 2021 г. – 88, сочат още данните. Отчислените докторанти с право на защита са 146.

„Надяваме се, че това ще прерасне в устойчива тенденция в резултат на мерките през последните години за стимулиране на младите учени и докторантите чрез допълнително финансиране, осигурено от национални програми, повишените стипендии, както и активната работа на Центъра за обучение и Кариерния център към него“, пише в доклада.

Над 1/3 от всички научни публикации в България са дело на звената на БАН. Учените на Академията са автори или съавтори на 4154 научни статии в издания, индексирани в международните бази данни Web of Science и Scopus през 2024 г. За сравнение през 2023 г. са били 3689.

„Приносът им към висококачествената наука е особено значим: за последните пет години 64% от всички публикации

на Академията са издадени в научни списания от най-високите категории – Q1 и Q2. През 2024 г. делът на публикациите в категория Q1 бележи ръст с 4% спрямо предходния период (43% за 2024 г. при 39% за 2023 г.), което свидетелства за положителната тенденция в посока повишаване на научното качество“, пише още в доклада.

За същия период е стабилна и тенденцията за нарастване на научния отзвук. Броят на отчетените цитирания достига 70 414 при 51 999 през 2020 г.

През изминалата година научните звена на Академията подават общо 35 нови заявки за закрила на създадени в БАН обекти на интелектуална собственост – 31 за патенти за изобретения и 4 за регистрация на полезни модели. АЗ.БУКИ

В МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ

Правителството отпусна 65 475 911 лева допълнително на държавни институции в системата на предучилищното и училищното образование, прилагащи делегиран бюджет. Със средствата се възстановяват преходните им остатъци от 2024 г. за сметка на средствата за образование в държавния бюджет за тази календарна година.

Общо 54 112 894 лв. от средствата са за институциите към Министерството на образованието и науката, 9 981 566 лв. са за училищата към Министерството на културата, а останалите 1 381 451 лв. са за училищата към Министерството на младежта и спорта.

Преходните остатъци включват целеви средства за изпълнение на национални програми за развитие на образованието, капиталови разходи, както и остатъци от средства за издръжка на дейностите за възпитание и обучение на деца и ученици и за подпомагане на равния достъп и подкрепа за личностно развитие.

Развитие на умения и математика са сред приоритетите на Европейската комисия

Развитието на уменията, STEM и обучението по математика и природни науки са сред приоритетите на Европейската комисия в областта на образованието, стана ясно на среща на министъра на образованието и науката Красимир Вълчев с изпълнителния заместник-председател на Европейската комисия Роксана Мънзату, която отговаря за социалните права и уменията, качествените работни места и подготовката, съобщават от Пресцентъра на МОН.

Министър Вълчев запозна заместник-председателя на ЕК с реформите, които МОН планира в системата на предучилищното и училищното образование, и благодари на Комисията за ползотворното сътрудничество. По думите му, с помощта на средства от ЕК през последните години в България са възстановени важни за системата на образованието дейности, сред които целодневната организация на обучение и заниманията по интереси.

„Средствата от Европейския социален фонд трасират пътя, по който да надградим системата“, каза министър Вълчев.

Пред заместник-председателя на ЕК той посочи положителни тенденции в системата на образованието.

Благодарение на съвместната работа и усилията на институциите по Механизма за обхват имаме по-малък процент отпадащи ученици.

Министър Вълчев обясни, че в страната ни е въведено задължително предучилищно образование за децата от 4-годишна възраст, а родителите на децата в детските градини не заплащат такси.

Сред мерките за мотивиране на младите учители е заплатите им да се повишават регулярно и да се поддържа ниво от 125 % от средната за страната.

„Насърчаваме висшите училища да се включват в европейски университетски мрежи, а броят на чуждестранните студенти да се удвои“, каза още министър Вълчев.

Комисар Мънзату подчерта важността на инициативата на ЕС „Съюз на уменията“, свързана с подобряване качеството на образованието, обучението и ученето през целия живот. По думите ѝ, развитието на уменията е ключово за постигане на целта конкурентоспособност, затова очаква подкрепа за тази политика с оглед бюджета на ЕС за периода 2028 – 2034 година.

Заместник-председателят на ЕК цитира и изследване, според което един от трима европейски ученици има проблем с математиката.

За да се преодолеят негативните тенденции, STEM обучението и обучението по математика и природни науки са сред приоритетите на ЕК в областта на образованието.

На срещата присъстваха и заместник-министрите на образованието и науката Таня Михайлова и акад. Николай Витанов. **АЗБУКИ**

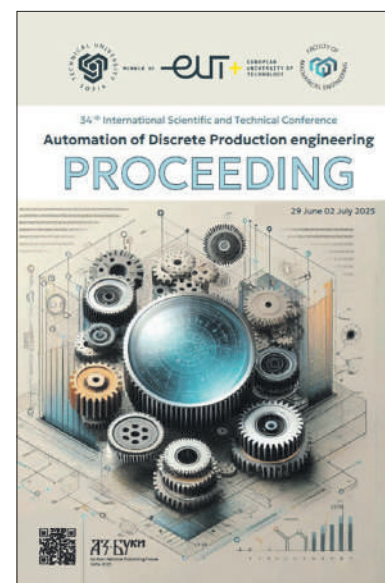
Публикации от международна научно-техническа конференция издава „Аз-буки“

Издателство „Аз-буки“ издаде сборник с научни доклади от 34-тата международна научно-техническа конференция „Автоматизация на дискретното производство (АДП 2025)“.

Сборникът съдържа задълбочени изследвания и иновативни решения, представени от водещи специалисти и млади учени от България и чужбина.

Всяка година конференция АДП е център за обмен на идеи в ключови области като автоматизация, роботика, мехатроника, управление на производствени процеси, CAD/CAM/CAE технологии и виртуално инженерство. Сборникът отразява това разнообразие, като обхваща широк спектър от направления – от теоретични основи, методики и алгоритми до практически приложения и казуси от индустрията.

Научните доклади представят най-новите тенденции и постижения в областта на автоматизацията

на дискретното производство, нови подходи за оптимизация на производствени системи и бъдещото развитие

на дискретното производство.

МНТК „АДП 2025“ се организира в рамките на Дните на науката на ТУ – София, от Катедра „Автоматизация на дискретното производство“ на Машиностроителния факултет при Техническия университет – София, и се провежда с финансовата подкрепа на Европейския фонд за регионално развитие в рамките на ОП „Bulgarian national recovery and resilience plan“, процедура за директно предоставяне на безвъзмездни средства „Establishing of a network of research higher education institutions in Bulgaria“ и Проект BG-RRP-2.004-0005 „Improving the research capacity and quality to achieve international recognition and resilience of TU – Sofia (IDEAS)“.

Сборникът е публикуван със свободен достъп на сайта на Издателството и е представен за индексирание в Web of Science: Conference Proceedings Citation Index. **АЗБУКИ**

Подкрепа за 2500 души от уязвими групи

По програма на МОН и Конфедерация Швейцария ще бъдат създадени хъбове за достъп до услуги в шест общини

Стела МАРИНОВА

Около 2500 души от уязвими групи в малки общини в България ще получат подкрепа и допълнителни образователни, здравни, социални и административни услуги по програмата „Насърчаване на равнопоставеността: Здраве и приобщаващо образование за всички (ЗОВ П)“ на Министерството на образованието и науката и Конфедерация Швейцария. Тя беше представена от заместник-министъра на образованието и науката Таня Михайлова и посланика на Швейцария в България Н. Пр. Раймунд Фурер.

Стойността на Програмата е малко над 9,4 млн. швейцарски франка, като 85% от финансирането е осигурено чрез Втори Швейцарски принос за намаляване на икономическите и социалните различия в рамките на Европейския съюз.

„Убедена съм, че Програмата ще допринесе за реализирането на общите ни цели – да имаме здрави и по-добре образовани хора и най-вече – по-добри перспективи за всички“, посочи Михайлова. По думите ѝ, най-важната задача, която си поставя Програмата, е социално включване на общностите.

Посланикът на Швейцария Н. Пр. Фурер отбеляза, че първата програма „Насърчаване на равнопоставеността: Здраве и приобщаващо образование за всички“ се реализира в по-големите общини – Монтана, Шумен, Пловдив, Бургас, Сливен и Русе, като са подкрепени 2000 ромски деца, жени и мъже. Сега приоритет са малки населени места.

Благодарение на Програмата в шест общини ще бъдат създадени хъбовете за достъп до услуги – в Чупрене (област Видин), Ружинци (област Видин), Никола Козлево (област Шумен), Антоново (област

Снимка: Лилия Йотова

Посланикът на Швейцария Н. Пр. Раймунд Фурер връчи договорите на кметовете на Чупрене, Ружинци, Никола Козлево, Кайнарджа и Антоново

Търговище), Кайнарджа (област Силистра) и Бойчиновци (област Монтана). Ще бъдат предоставени и мобилни услуги до местата, които са по-отдалечени от тях.

Втората дейност по Програмата е насочена към формализирането на ролята на образователните медиатори. Ще бъдат реализирани обучения за работа в екип на 300 медиатори и непедагогически специалисти с фокус върху работата с деца и семейства от уязвими групи, както и на 100 педагогически специалисти с цел подобряване на работата с маргинализирани групи.

Заложена е и подкрепа за кариерно развитие. 30 медиатори ще бъдат подбрани за участие в подготовителни университетски курсове с цел академично израстване. Ще бъде организиран и международен доку-

мент в Швейцария с участието на медиатори, учители и служители за запознаване с модела на неформално образование.

Вторият компонент по Програмата ще се изпълнява от Центъра за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства. В рамките на дискусиата неговият директор Лало Каменов съобщи, че приемането на образователен стандарт за обучението в професия „Образователна медиация“ ще даде възможност от началото на 2026 г. след преминаване курс образователните медиатори да придобият и професионална квалификация за професията си. Каменов посочи, че се очаква 600 образователни медиатори да бъдат легитимирани с професионална квалификация.

В огледалото на ОИСР

България се присъединява към Организацията за икономическо сътрудничество и развитие в областта на образованието

Зина СОКОЛОВА

България отговаря на всички изисквания за присъединяване към Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) в областта на образованието. Това става ясно от публикувания доклад на Комитета по образователна политика на ОИСР, който излезе с положително решение да завърши техническия си преглед за нашата страна. Страната ни е една от трите европейски държави, които в момента са в процес на присъединяване заедно с Румъния и Хърватска. Този процес е възможност да се изградят устойчиви институции, да се постигнат по-добри резултати за българските граждани.

Докладът беше представен от министъра на образованието и науката Красимир Вълчев, директора на дирекция „Образование и умения“ в ОИСР и създател на международното изследване PISA Андреас Шлайхер на заключителната конференция за присъединяването на България към ОИСР в областта на образованието. Андреас Шлайхер призна, че е виждал малко страни, които в продължение на много години са били толкова последователни и целенасочени в подобряването на образователния си процес, колкото България. „Защо ОИСР полага толкова много усилия в образованието? Отговорът е много, много прост. Нашите училища днес ще бъдат нашата икономика, нашето общество, нашата демокрация утре“, каза още Шлайхер.

Организацията отчита напредъка на страната ни в реформите на образователната система най-вече по отношение на достъпа до образование, въвеждането на основана на компетентности учебна програма, повишаване привлекателността на учителската професия. ОИСР отправя към България и препоръки за допълнителни мерки за преодоляване на регионалните и социално-икономическите неравенства между ученици в страната, които бяха установени и при изследването PISA през 2022 г., включване на повече възрастни в образование и обучение и др.

„Българската образователна система в никакъв случай не е nereформирана – заяви министър Вълчев. – Само преди десет години променихме всички сегменти на системата.

Снимка: Лилия Йотова

Андреас Шлайхер е един от най-добрите експерти в областта на образованието в световен мащаб

Проблемът е, че част от промените не дадоха необходимия резултат, други бяха откровено в грешна посока, трети бяха успешни. И друг път съм казвал, че ако искаме да вървим напред, да подобряваме резултатите, трябва да бъдем честни и да си признаваме грешките. Докладите на ОИСР ни дават едно добро огледало и трябва внимателно да разчетем резултатите от тези доклади.“

По думите му и резултатите от PISA показват, че нашата система е прекалено амбициозна в преподаването на знания и твърде неамбициозна във формирането на умения.

„От обсъжданията в последните месеци имаме относително съгласие за посоката, в която трябва да променим системата“, подчерта министър Вълчев. Екипът на Министерството на образованието и науката работи по всички основни теми и инструменти за промяна в системата – учебни програми, оценяване, образователна структура, подготовка на учителите и Закона за предучилищното и училищното образование. Той посочи, че трябва да се разширят работните групи, които обсъждат промените, и в тях да се включат повече външни експерти и заинтересовани страни. По думите му, МОН ще разчита на партньорство с експерти на ОИСР и при промените в оценяването, за да се променят културата на преподаване и културата на учене към формиране на умения.

Основни акценти в доклада са равенство на възможностите и достъп – създаване на по-приобщаваща и

реагираща система за образование и умения за намаляване на различията, свързани със социално-икономическия, географския и етническият произход; засилване координацията и капацитета на правителството за ускоряване на напредъка към националните образователни цели; ангажиране на учащите чрез подходящи възможности за обучение и висококачествено преподаване.

Сред темите в доклада на ОИСР са и грижата и образованието в ранна детска възраст. „Много по-лесно е да преподаваш в училище, когато е работно с децата в ранна детска възраст“, изтъкна Андреас Шлайхер. По думите му, усилията в тази възраст трябва да бъдат фокусирани върху умения като любопитство и кураж и да се въведе интегриран подход към образованието. Министър Вълчев начерта като приоритет по-интензивната работа за квалификация на такива педагогически специалисти, за да не останат детските ясли и градини без кадри.

Въпреки че има нерешени предизвикателства, България е постигнала желаното ниво на развитие, отбеляза Андреас Шлайхер. Той призова да се работи за преодоляване на неравенствата и да се даде по-голям фокус върху професионалното образование, защото в страната ни има много отлични училища, но и такива с незадоволителни резултати. „Важно е професионалното обучение да е първият избор, а не последна възможност“, посочи Андреас Шлайхер. Той приветства и създаването на Съвет за уменията в България.

2780 лв. става минималната заплата за асистентите във висшите училища

Минималната работна заплата за най-ниската академична длъжност в държавните висши училища се увеличава на 2780 лева със задна дата от 1 януари 2025 г. За това решение на правителството след днешното заседание съобщи заместник-министърът на образованието и науката Таня Михайлова, съобщават от Пресцентъра на МОН. Тя посочи, че реалното увеличение е с 264 лева.

„С това решение изпълняваме поетия политически ангажимент за достойно заплащане в сферата на образованието“, подчерта Таня Михайлова. Тя поясни, че механизмът за определяне на размера е заплата да бъде 125 % от средната брутна работна заплата за изминалите 12 месеца.

Повишава се и заплащането на всички наети специалисти, изследователи и експерти, които подпомагат преподавателите и научноизследователската дейност във висшите училища и научните организации. Най-ниското възнаграждение за тях става 2223 лв. за длъжностите, за които се изисква висше образование, и 1780 лв. за длъжностите, за които се изисква средно образование.

Увеличението на заплатите се очаква да се отрази на 2611 учени и преподаватели, земащи най-ниската академична длъжност в държавните висши училища и научните организации, и на 5849 изследователи и експерти. **Аз-буки**

“Кампания на Института за български език – БАН, и в „Аз-буки“

За целувката и изцелението

Симеон СТЕФАНОВ*

Целувката е израз на силна емоция, на обич и уважение към някого. В съществителното име *целувка* се съдържа същият корен, който се открива и в глагола *целувам* ‘докосвам с устните си нещо, обикновено с поемане на въздух, като израз на обич, нежност, уважение и под.’ (дефинициите са от онлайн версията на третия том на „Речник на съвременния български книжовен език“). И двете думи са сродни с новобългарското прилагателно *цял* със значение ‘1. От който не е взето, отнето нещо; неначенат, ненакърнен; 2. Който не е повреден, счупен’, което възхожда към старобългарското *цѣль* ‘цял, непокътнат, невредим; всеобхватен; (преносно) здрав; (преносно) чист, невинен’ и праславянското **cělъ*. Същият корен се открива и в абстрактното съществително име *изцеление* ‘излекуване, изцеряване, изцереение, излечение’ (<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/изцеление/>). Вероятно първоначалното значение на глагола *целувам* пък е било ‘желая (на някого) да бъде цял, здрав, невредим’. Съвременното значение се е развило въз основа на традицията пожеланието за здраве, цялост и невредимост да се изразява чрез докосване на устните до обекта на пожеланието.

Сродно с приведените по-горе думи е и съществителното име *цяр* ‘1. диал. Лечебно средство; лек, лекарство; 2. (преносно) Средство за отстраняване на нещо; лек’. Производно от него е и абстрактното съществително име *изцереение* ‘излекуване, изцеряване, изцеление, излечение’ (<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/изцереение/>).

Тези езикови факти свидетелстват за „магическата“ сила на словото, за връзката между думите и за древния ритуален характер на действията, които назоваваме с тях.

*Д-р Симеон Стефанов е главен асистент в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при Българската академия на науките.

Три мина задачи на изпита в IV клас

Тестът по български език и литература от Националното външно оценяване в края на IV клас ще включва задачи с избираем отговор, задачи със свободен отговор, както и създаване на кратък текст. Това е заложено в проект за изменение и допълнение на Наредба № 11 от 2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците, която е публикувана за обществено обсъждане до 14 юли 2025.

Според сега действащата нормативна уредба тестът по български език и литература в IV клас включва диктовка и/или задача за създаване на кратък текст, текст за четене с разбиране и задачи към него – с избираем отговор и със свободен отговор. Припомняме, че тази година за разлика от предходните тестът по български език и литература от Националното външно оценяване в IV клас не включваше писане под диктовка.

С друга промяна се дава възможност при полагане на национално външно оценяване по английски език в края на VII клас и постигане на минимум 60 на сто от максималните 100 точки да бъде записано и постигнатото ниво в съответствие с Общата европейска езикова рамка.

Останалите промени са насочени към изменение и допълнение на процедурите, насочени към процеса на признаване на период, клас, етапи и степен на образование. **Аз-буки**

Студенти с престижни награди

Проектът на възпитаници от Техническия университет – София, получава високо признание на два форума за млади иноватори

Проектът на студенти от Техническия университет – София, получава признание на два престижни форума за млади иноватори – международното състезание EUt+ Incubation Programme – Start-Up Lab в Дармщат, Германия, и националния конкурс „Академия за иновации 2025“ в София. SolarBlinds е дело на Денис Исметов, Александър Колчев и Ивиян Стоянов и печели второ място и в двете състезания, съобщават от отбора.

EUt+ Incubation Programme – Start-Up Lab е част от инициативите на European University of Technology (EUt+). Екипът достойно представя ТУ – София, сред осем отбора от деветте партньорски университета на алианса,

Снимка ТУ – София

По време на награждаването

впечатлявайки международното жури с иновативността и приложимостта на проекта.

Само няколко дни по-късно проектът отново е отличен, този път в националния конкурс „Академия

за иновации 2025“, организиран от Innovation Starter с участието на 15 университета от страната. От над 50 кандидатствали екипа до финалната сцена достигат само седем. Освен второ място

с проекта SolarBlinds младежите завоюват и две специални награди – от VIVACOM и „Аурубис България“, за иновация с принос към устойчивото бъдеще от провेलция се у нас конкурс.

Проектът SolarBlinds предлага интелигентно решение за външни щори със соларни панели, които автоматично се настройват според слънчевата светлина. Благодарение на това системата намалява нуждата от климатизация, подобрява енергийната ефективност и същевременно генерира зелена възобновяема енергия. Комбинацията от устойчивост, технологична иновация и модерен дизайн прави проекта подходящ за широк спектър от сгради – жилищни, търговски и обществени.

В момента проектът се намира в активен етап на разработка, като

екипът вече разполага с работещ прототип. Предстоят серия от технически тестове, експерименти и анализи, които ще помогнат за доусъвършенстване на системата и подготовка за реално пазарно внедряване.

Екипът на SolarBlinds е в процес на търсене на партньори и инвеститори с цел да ускори технологичното развитие и да премине към пилотно внедряване на продукта в реална среда. „Отворени сме към всеки заинтересован – организации, фирми, институции или индивидуални инвеститори, които споделят визията ни за устойчиво и интелигентно бъдеще“, казват авторите.

SolarBlinds продължава да доказва, че българските студенти имат потенциала да създават реални решения с глобална значимост. **АЗ-БУК**

АЗ-БУК

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на образованието и науката

ЗА П О В Е Д РД09-1348/13.06.2025 г.

На основание чл. 25, ал. 4 от Закона за администрацията, чл. 4 на Постановление № 144 на МС от 06.07.2012 г., изменено и допълнено с Постановление № 103 на МС от 30 май 2022 г. за назначаване на персонал за нуждите на Европейските училища, т. 7 от Правилата за подбор на персонал за нуждите на Европейските училища и документ Ref.: 2025-01-D-3-en-4 „Създаване и закриване на позиции за командировани учители – учебна 2025/2026 година“ на Управителния съвет на Европейските училища

О Б Я В Я В А М

Свободни места за следните длъжности:

- 1) „Учител в начален етап (P1 – P5)“ в Българската езикова секция на Европейското училище – Брюксел IV (2 бр. места)
- 4) „Съветник по образованието“ с немски и английски език в средната степен в Европейското училище – Франкфурт
- 5) „Библиотекар“ с английски и френски език в средната степен в Европейското училище – Брюксел II.

I. Изисквания към кандидатите

1. Да са български граждани.
2. Да притежават диплома за завършено висше образование на образователно-квалификационна степен „бакалавър“ или „магистър“ по специалност от професионално направление от Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления, приет с ПМС № 125 от 2002 г., както следва:

2.1. За длъжността учител в началния етап (P1 – P5) в Европейското училище – Брюксел IV:

2.1.1. да са придобили специалност „Начална училищна педагогика“ или специалност „Начална училищна педагогика с чужд език“ от област на висше образование „Педагогически науки“, професионално направление „Педагогика“;

2.1.2. да притежават професионална квалификация „начален учител/педагог“ или „начален учител по чужд език“.

2.2. За длъжността съветник по образованието с немски език/английски език в средната степен в Европейското училище – Франкфурт на Майн:

2.2.1. да са придобили специалност от област на висше образование „Педагогически науки“, професионално направление „Педагогика“ или „Педагогика на обучението по...“, или област на висше образование „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление „Психология“;

2.2.2. да притежават професионална квалификация „педагог“ или „психолог“, или „учител“.

2.3. За длъжността библиотекар с английски език и френски език в средната степен в Европейското училище – Брюксел II:

2.3.1. да са придобили специалност от област на висше образование „Педагогически науки“, професионално направление „Педагогика“ или „Педагогика на обучението по...“, или от област „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление „Обществени комуникации и информационни науки“ или професионално направление „Администрация и управление“;

2.3.2. да притежават професионална квалификация „учител“ или „библиотекар“.

3. Да не са осъдени на лишаване от свобода с влязла в сила присъда за умишлено престъпление, да не са лишени от правото да упражняват професията си и да не страдат от заболявания и отклонения, които застрашават живота или здравето на децата и учениците.

4. Да нямат наложено дисциплинарно наказание на основание чл. 188, т. 2 и т. 3 от Кодекса на труда или на основание чл. 90, ал. 1, т. 4 и т. 5 от Закона за държавния служител (ЗДСл), освен ако наказанието е заличено и трудовото им правоотношение не е било прекратявано на основание чл. 328, ал. 1, т. 5 от Кодекса на труда в едногодишен срок преди подаването на документите.

5. Да имат професионален опит, както следва:

5.1. не по-малко от 5 години учителски стаж за длъжността учител в началния етап;

5.2. не по-малко от 5 години учителски стаж и/или най-малко 5 години професионален опит в областта на организацията и управлението на средното образование за длъжностите съветник по образованието и библиотекар.

6. Да владеят чужд език на ниво B2 съгласно Общата европейска езикова рамка.

7. Да имат добри компютърни умения, работа с MS Office, Internet.

8. Владееенето на два чужди езика ще се счита за предимство.

II. Необходими документи

1) Заявление до министъра на образованието и науката (по образец).

2) Мотивационно писмо.

3) Документ за самоличност (документът се представя за сверяване на данните и се връща на кандидата).

4) Автобиография (CV) европейски формат на български и на английски или немски език.

5) Копие от диплома за придобита образователно-квалификационна степен на висше образование или удостоверение за признаване на висше образование от чуждестранни висши училища. Ако дипломата на кандидата за придобито в Република България образование е вписана в Регистъра на завършилите студенти и докторанти, в заявлението се посочват номер, дата на издаване и висшето училище, издало дипломата, а ако документът за признаване на придобитото в чужбина висше образование е вписан в регистрите за академично признаване на Националния център за информация и документация, в заявлението се посочват номер и дата на издаване, като копие на диплома или удостоверение не се прилага.

6) Копие от документ за професионална квалификация „учител“ или „педагог“ съгласно Приложение № 1 към чл.10 на Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти.

7) Копие на документ за владее на чужд език (английски, френски и/или немски) – минимално ниво **B2** по Общата европейска езикова рамка.

8) Копие от трудова книжка и/или служебна книжка, осигурителна книжка или друг официален удостоверителен документ, доказващ наличието на изискуемия стаж.

9) Документ за проведен медицински преглед, удостоверяващ липсата на заболяванията по чл. 2 от Наредба № 4 от 2016 г. за заболяванията и отклоненията, при които не може да се заема длъжност на педагогически специалист.

10) Други документи (ако кандидатът притежава такива) – за научно звание или научна степен, за професионално квалификация

ционни степени, препоръка от работодател и др.

11) Декларация за удостоверяване на обстоятелствата по т. 4, раздел I.

Документът по т. 9 се изисква за сключване на договор с избрания кандидат и може да не се представи преди провеждането на процедурата за подбор на кандидатите.

III. Заемане на свободните места

Свободните места се заемат чрез:

1. Подбор по документи.
2. Интервю.

До участие в интервюто не се допускат лица, които не са представили всички необходими документи (без т. 9 от раздел II) или представените документи не удостоверяват изпълнението на изискванията по т. I от настоящата заповед.

Общодостъпно място, на което ще се обявяват списъците или други съобщения във връзка с подбора – електронната страница на Министерството на образованието и науката www.mon.bg.

Допуснатите до интервю кандидати ще бъдат уведомени писмено, чрез електронната поща за датата, часа на започване и начина на провеждане на интервюто.

По време на интервюто кандидатите ще бъдат оценявани по следните критерии:

- компетентност, свързана с познаване на организацията и съдържанието на обучението в зависимост от учебния предмет и/или степента на образование, за която е обявена длъжността;
- компетентност, свързана с познаване и ползване на основните нормативни актове в българската образователна система;
- познаване на организацията и функционирането на системата на Европейските училища;
- комуникативна компетентност (умения да се отговаря конкретно, а не общо на въпросите; наличие на добър професионален изказ; умения за мотивиране и убеждаване);
- езикова компетентност на чужд език.

Министърът на образованието и науката взема окончателно решение за заемане на свободните места за обявените по-горе длъжности.

Необходимите документи следва да бъдат представени в 10-дневен срок от публикуване на обявлението, електронно подписани, на електронен адрес riemtpa@mon.bg или лично, или чрез пълномощник в сградата на Министерството на образованието и науката, приемна – гр. София, бул. „Княз Дондуков“ 2А, всеки работен ден от 9:00 до 17:30 часа.

При подаване на заявленията кандидатите лично или чрез пълномощника се уведомяват от служителите, които са определени да приемат документите, за пречките за назначаване, посочени в чл. 215, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование и в други нормативни актове. При подаване на документите по електронен път информацията за пречките за назначаване се изпраща на кандидата по електронната поща.

Копията от представените документи трябва да са ясни и четливи. Копията на документите, удостоверяващи трудовия стаж, трябва да съдържат всички попълнени страници от тях и да бъдат оформени към датата на подаването им.

Заповедта да се публикува на електронната страница на МОН. Контрол по изпълнението на заповедта възлагам на д-р Емилия Лазарова – заместник-министър.

КРАСИМИР ВЪЛЧЕВ
Министър на образованието и науката

Млади изследователи и арт изобретатели

Нов STEM център отвори врати в ОУ „Васил Левски“ в село Караджово

По традиция всяка година в средата на юни в ОУ „Васил Левски“ в село Караджово, община Садово, област Пловдив, се провежда Благотворителна вечер. Този ден се превръща в празник не само за учителите и учениците, но и за всички жители в селото. Тази година празникът е белязан и от специална кауза в подкрепа на Теодор Георгиев – дете от селото, което, макар и незрящо, ще бъде първокласник наесен. По време на събитието в специално поставени за целта кутии бяха събрани 1690 лв. в подкрепа на лечението и нуждите на Теодор.

Дългоочакваният празник за малки и големи бе белязан с още две значими за училището събития. Първото е честването на 155 години просветно дело в село Караджово, а второто – откриването на новия STEM център „Млади изследователи и арт изобретатели“.

Диляна КОЧЕВА

В новоизградената STEM среда са обособени две високотехнологични класни стаи. Едната е за часовете по природни науки, а другата – за арт дейности, разказва за „Аз-буки“ директорката на ОУ „Васил Левски“ Красимира Благоева. Истината е, че училището от много време се нуждае от място, където учениците да провеждат упражнения. До този момент не са разполагали с учебни лаборатории. А колкото до класната стая за арт занимания, творческите занимания са с голяма традиция в школото. Всичко започва още през 2007 г. с клуб „Шарена магия“.

„Създаден по програма на МОН, работата в клуба даде много резултати и се отрази изключително положително на децата. Благодарение на него открихме много таланти у нашите ученици и успяхме да ги мотивираме да ги развиват“, обяснява директорката.

През годините заниманията в клуба преминават през различни периоди. Дейността по него понякога се подкрепя от националните програми, а друг път – от бюджета на училището.

„Този клуб е един устойчив модел, който се мултиплицира в други класове и с други учители, както обича да казва ръководителят му Наталия Куценко“, допълва директорката.

Така че в новоизграденото арт пространство ще се водят часовете по изобразително изкуство и часовете от заниманията по интереси в начален и прогимназиален етап. През настоящата учебна година се осъществяват дейнос-

ти в два клуба: „Шарена магия“ – за учениците в прогимназиален етап, и „Диамантени сърца“ – за начален етап. Те работят по проект „Пътят към успеха“ към Центъра за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства. По него се изияват и артистите на сцената на благотворителния концерт.

По време на Благотворителната вечер гостите на празника имаха възможност да си закупят красиви картички, пана, гоблени и картини, изработени през учебната година от учени-

ци, учители и доброволци. Средствата от продажбите, които възлизат на 1235 лв., ще бъдат използвани за провеждането на училищни инициативи и дейности през новата учебна 2025/2026 г.

Непосредствено преди да започне благотворителната вечер, се състоя официалното откриване на новия STEM център. Възпитаниците на училището – видимо развълнувани, облечени в бели престилки и с предпазни очила, демонстрираха различни опити в новия кабинет по природни науки.

Директорката Красимира Благоева заедно със свои ученици

В новия STEM център „Млади изследователи и арт изобретатели“

Децата представят интерпретация на „Дядо вади ряпа“

С песни и танци премина 18-ата Благотворителна вечер

Сечил Рустемова е новият стипендиант на „Аз-буки“

За 14-а поредна година Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“ излъчи свой стипендиант от Основно училище „Васил Левски“ в село Караджово.

Тазгодишното отличие е за третокласничката Сечил Рустемова. Тя получава стипендията за отличните си резултати по основните учебни предмети – завършва с 6,00, има безупречна дисциплина в час и активно участие в извънкласни дейности, издигайки авторитета на училището.

Освен с доброто си възпитание Сечил се отличава и с много таланти – пее прекрасно, декламира стихове и обича да рисува. Ученичката е част от вокалната група на училището, групата по народни танци и клуба по приложно изкуство.

Участва в редица конкурси и състезания, като „С очите си видях бедата“ и „Моята детска мечта“, както и в националния ученически празник „За хляба наш“ и инициативата на Българската академия на науките „Написаното остава. Пиши правилно!“.

Отличие то и се връчва не само за отличния ѝ успех, многобройните ѝ дарования, участието ѝ в извънклас-

ните занимания, но и за доброто ѝ сърце.

„Сечил е готова винаги да помогне на всеки, който има нужда. Тя е дете за пример, както нейното семейство е семейство за образец и достойно пограждане“, разказва пред „Аз-буки“ класният ръководител на ученичката Кичка Боботилова.

През 2025 г. сестрата на Сечил – Елчин Рустемова (V клас), получава наградата „Ученик на годината“ на Община Садово. Елчин Рустемова е носител на наградата „Стипендиант на в. „Аз буки“ за 2024 година.

В училището учат деца от три населени места – Караджово, Кочево и Моминско, и от три различни етнически групи – българи, роми и турци. Но живеят като едно голямо семейство и всичко това си пролича най-ясно по време на празника.

Благотворителната вечер започна с приветствие от директора на училището. С вълнение Красимира Благоева направи кратко, но много трогателно обобщение на учебната година. Не пропусна да спомене постиженията на учениците, придобивките в материалната база на училището, като бюста на патрона им Васил Левски в двора на школото, работата по 11 проекта и национални програми и спечелването на „Зелен флаг“ по Програмата „Екоучилища“. Тя посочи още и че тази година средният успех на учениците на Националното външно оценяване след IV клас е 47,28.

Под мотото „Пътят към успеха“ ръководството на училището всяка година отличава по един от своите възпитаници, показали през годините усърдие, старание, отличен успех и желание за участие в извънкласни дейности. Тази година „Сертификат за успех“ получи ученичката Радка Димова от IV клас.

Открити занимания има и в обновеното арт пространство. Децата творяха с мъниста, конци, хартия и скандинавски мъх красиви декоративни пана. И наистина, всичко това, което правят, е толкова красиво, че човек остава в захлас, докато ги гледа.

През настоящата учебна година учениците в основното училище са 109. „За мое огромно съжаление, децата стават все по-малко. Проблемът е демографски. Сега изпращаме последните големи класове – в VII клас завършват 25 ученици“, обяснява тя.

Всички класове след него са маломерни. От екипа на школото искрено се надяват да успеят да съберат 16 деца в паралелката в I клас.

„Всичко това се случва с много работа от страна на ръководството и педагогическия състав да издигнат авторитета на училището сред обществеността. Искрено се надявам, че успяваме да покажем какво можем. Показваме устойчивост, защото нашите ученици продължават обучението си след VII клас в училище, демонстрирайки знания и умения“, казва още моята събеседничка.

ДГ „Еделвайс“ докосва сърцата

Етрополските деца изнесоха неописуем концерт-спектакъл за 60 години от създаването на любимата си детска градина и впечатлиха с великолепието от костюми

Петя НИКОЛОВА

Много пъти сме правили тържества, спектакли на голяма сцена и в самата детска градина, на двора, но това, което сега се случи, беше магия, която се усещаше във въздуха! А когато накрая хората се изправиха на крака и едновременно ни аплодираха и плачеха – аз такова нещо не бях виждала!“, споделя емоциите си пред „Аз-буки“ директорката на ДГ „Еделвайс“ в Етрополе Татяна Маринова.

Тя е отдадена, емоционална и сладкодумна. Разказва с лекота и удоволствие за работата си, за екипа и децата. Има 30-годишен стаж. Притежава магистърска степен по предучилищна педагогика, а в началото на юни заедно с други изяви свои колеги от Софийска област получават от Регионалното управление на образованието – София-област, званието „Директор на 2025 година“.

Татяна Маринова не е известна личност, нито звезда, макар че името на ръководената от нея детска градина е популярно като бялата звезда на планините. Със сигурност обаче директорката заслужава признание. Спектакълът, посветен на 60-годишнината от създаването на детската градина, който подготвя и провежда съвместно с екипа си, впечатлява толкова много присъстващите в салона на етрополското читалище, че някои от тях дори определят постановката като достойна за сцената на Народния театър.

Невъобразимо разнообразие от костюми, сценография, музика, танц и история, която постепенно градира, за да изпрати публиката на крака и да я накара да избухне в аплодисменти и благодарност. А създателите в очите доказват, че е постигнато най-важното – вълнението.

И ако се присъединяваме към аплодисментите за г-жа Маринова, то не е само заради впечатляващия и запомнящ се спектакъл, но и защото всяко събитие или инициатива, които се случват в чест на годишнината, тежат на мястото си и оставят следа.

За първи път Детска градина „Еделвайс“ се сдобива със свое знаме. Освежават го по време на тържествен педагогически съвет. Вече имат и собствен химн. Текстът и музиката са създадени от етрополската певица Вили Рай, която им предоставя правата. Издават вестник, на който биха завидели немало училища. В него е събрана историята на детската градина, с много снимки, мнения на бивши учители, възпитаници и на деца от всяка група, включително – на най-малките.

Снимки Иван Пеев, Катя Нинова

По време на спектакъла, посветен на 60-годишнината от създаването на ДГ „Еделвайс“ в Етрополе

Старши учителят Незабравка Генчова казва на страниците му, че „професията на учителя е професия на бъдещето, в която обичат към децата е най-важна“. 4-годишната Славена описва: „Обичам тук да играя, да рисувам и да се шегувам“. А ученикът от СУ „Христо Ясенов“ Тодор Александров, който вече е на 12 години, изказва съжаление за дните, прекарани в детската градина: „Там намерих много приятели, забавлявахме си и се чувствах радостен“. Вестникът, издаден под мотото на тържествения спектакъл – „ДГ „Еделвайс“ – свят на мечти, чудеса и възшебства“, е луксозно издание и вдъхва респект към изминалото време и спомените, които пазят гражданите на Етрополе.

„Искам да благодаря специално на ръководството на „Елаците Мед“ АД и на проф. д.т.н. инж. Цоло Вутов – управител на „Геотехмин“ ЕООД, които ни подкрепиха финансово, на целия си екип, на старши учителката Ваня Найденова, която изключително много ми съдейства, на Община Етрополе в лицето на инж. Владимир Александров, на родителите, които винаги са насрещат“, казва Маринова.

По време на концерта в Читалище „Тодор Пеев 1871“ в Етрополе публиката се възхищава на великолепните пчелички, жабки, шурчета, приказни герои, принцове и принцеси, които омайват, захласват и възторгват с изпълненията си от сцената. Но тя се удивява и на невероятното разнообразие от костюми. Децата се появяват с толкова различни и оригинални дрехи, че основателно се пита как се е случило това, каква организация е необходима, кой и кога е сътворил тези произведения. Всеки ансамбъл е сам по себе си достоен за изложба. И наистина, ако реши, ДГ „Еделвайс“ съвсем спокойно може да

направи цяло изложение на детски костюми. Маринова задоволява любопитството ни и разказва повече за историята на костюмите.

„Откакто съм директор, винаги съм искала да възпитаваме у децата естетически вкус и усет към красивото, дори и в облеклото. Нашите празници традиционно са впечатлявали с музика, танц, хореография, но и с облекло. И когато не сме имали възможност да купуваме костюми, сме шиели. За 50-годишния юбилей на детската градина бяхме ангажирали всички шивачки и шивашки ателиета в града и те безвъзмездно ни ушиха костюми. Още оттогава пазим, но за всеки празник допълваме гардероба с още нещо. Когато започнах работа, този гардероб всъщност се събираше в малкия методичен кабинет и там съхранявахме дрехите. В момента в цялата детска градина има 6 такива стаи и всичките са пълни“.

Директорката допълва, че за 55 години от основаването на градината правят специална акция с Обществения съвет и родителските активи. Обикалят фирми и частни лица в Етрополе и кой с каквото може, помага. Събират 12 000 лева, с които поръчват облекла.

„Някои от тях показваме и сега, на концертта – казва тя. – Тогава успяхме да закупим и част от народните носии. С парите, събрани от последния ни коледен базар, които бяха точно 5129 лева, се сдобихме с още носии. Защото идеята беше тържественият концерт-спектакъл да завърши, като всички излезем на сцената, облечени в народни носии. Така и стана. На песента „Излезе Делю хайдутин“, която можете да си представите как звучи на сцената, излязохме в носии, а цялата публика стоеше на крака и плачеше. Наистина не съм виждала такова нещо през 30-те си

години като директор!“

В настоящата, празнична година общо 149 деца, разпределени в 6 групи, са вписани в регистъра като „еделвайчета“. Татяна Маринова споделя, че в града има три детски градини и една ясла и помежду им има конкуренция.

„В малкия град се борим за всяко дете, защото повечето млади хора отиват в по-големите населени места, в София, а и се раждат по-малко деца. Въпреки това и въпреки че сме отдалечени, намираме се в началото на града, винаги сме имали по 25 деца, а дори по-миналата година имах проблеми, защото направих групи по 27 деца без разрешение на Общинския съвет. Вече обаче спазвам правилата и мога да кажа, че привличаме родителите с вниманието и грижата, които полагаме за техните деца.“

Ако не сте я виждали на живо, може да се информирате за условията и от интернет сайта на ДГ „Еделвайс“. А там пише, че са разположени „в малък оазис“ с 8 декара двор.

„Хубаво ни е“, описва накратко директорката. Разбираме обаче, че и екипът е хубав. Назначени са млади учителки, които работят от душа и сърце. Раздават се. Както са го сторили и по време на подготовката на концерт-спектакъла.

„Представиха невероятна презентация, която вървеше по време на цялото тържество и подсилваше ефекта на внушението и посланията, отправени от децата на сцената – казва Маринова. – През първата част отправихме послание за приятелството, за детските мечти и за мира. През втората показвахме, че вярваме как доброто винаги побеждава злото, а третата част провокира с любовта към родния дом, традициите и обичаите на българите.“

За Етрополе ДГ „Еделвайс“ ще остане в историята и с факта, че за първи път в града се позволява на родител да остави с детето си в градината, за да премине по-безболезнено адаптацията му. Както и със създаването на детски планетариум и първи кукерски състав с 6-годишните момченца. Има и други нововъведения и активна работа по 4 проекта. Директорката уважава екипа си, дава му творческа свобода, а те, от своя страна, намират управлението ѝ за всеотдайно. И посветено на традицията да се грижиш за децата с любов.

„По време на Тържествения педагогически съвет – казва Татяна Маринова, – най-младата учителка, която назначих тази година по заместване, стана и каза, че в нашия колектив е намерила своето място и така сме я приели, че ако остане, обещава да продължи традицията. Беше много хубаво да го чуем. Още повече че нейната баба също е била учителка и една от основателките на детската градина.“

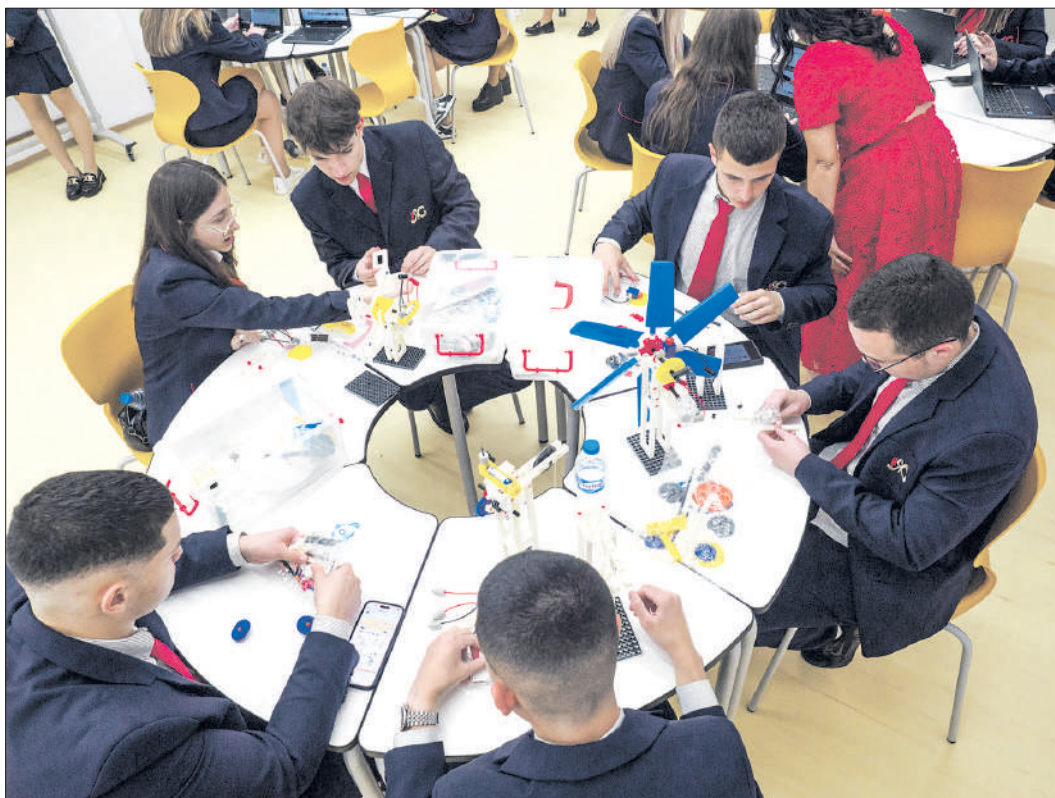
Споделянето е пътят към успеха

Природо-математическата гимназия „Яне Сандански“ в Гоце Делчев празнува 105 години

Природо-математическата гимназия „Яне Сандански“ в Гоце Делчев е създадена през 1920 г. Днес училището успешно съчетава традиции, постижения и бъдеще. Вече 105 години се утвърждава като авторитетна образователна институция, която е пазител и продължител на българското просветно дело.

С богатата си материална база, с промените в стила на обучение след приемането ѝ в семейството на иновативните училища на Министерството на образованието и науката, с отлично подготвените и амбициозни преподаватели, с целеустремените и отворени към света млади хора гимназията е модерна, различна, разпознаваема и предпочитана не само в Благоевградска област, но и в цялата страна.

Снимка: SafeStudio

По случай годишнината в ПМГ „Яне Сандански“ отварят врати STEM център и кабинет по география

Дуляна КОЧЕВА

Много се гордея, че имам възможност да ръководя училище със 105-годишна история. Една годишнина на училище, което е успяло да пребъде толкова години, се измерва с успехите на неговите ученици и учители, разказва за „Аз-буки“ директорът на Природо-математическата гимназия „Яне Сандански“ в Гоце Делчев Елка Божикова. Постиганията на преподавателите и възпитаниците са много и в различни посоки.

„Нашите ученици заемат призови места на национални и международни олимпиади и състезания. Успяват да покажат, че независимо че живеят в малък град, те са успешни в различни поприща“, допълва моята събеседничка.

Изключително много се гордеят с ученика си Петър Попов (XI клас), който се класира в националния отбор на България за Международната олимпиада по астрономия и астрофизика, която ще се проведе през август в Индия. Имат и класирани ученици на националните кръгове на олимпиадите по руски език (Милена Тодорова, XI клас), испански език (Борислава Данова, IX клас), биология (Станимира Василева, XI клас) и химия (Михаела Пулева, X клас). „Това са само малка част от успешните ни ученици, които завоюваха призови места във финалните етапи“, посочва директорката.

Освен множеството образователни резултати, които демонстрират на всички състезания и конкурси, възпитаниците на гимназията имат и богат извънкласен живот. Те се включват в редица извънкласни дейности, като клубовете по занимания по интереси в училището са 15. Редовно иницират кампании в подкрепа на нуждещи се семейства и болни хора в общината. Организирант и дейности в подкрепа на свои ученици, които трябва да пътуват на състезания извън Националния календар на

Елка Божикова, директор

Министерството на образованието и науката за изяви по интереси на децата и учениците.

„Но всичко това се случва благодарение на цялостната подкрепа на родителите и на Община Гоце Делчев. Така че празникът на гимназията е празник на всички, които са свързани с нея – ученици, учители, родители и Община Гоце Делчев. Чувството на гордост от всички тези групи е изключително голямо за мен, както и вълнението от празника ни“, уточнява Елка Божикова.

Годишнината преминава под знака на много празнични събития. Едно от тях е официалното откриване на новия училищен STEM център, съчетаващ наука, технологии, инженерство и математика.

На церемонията присъстват заместник-министърът на образованието и науката д-р Емилия Лазарова, началникът на Регионалното управление на образованието – Благоевград, Ивайло Златанов, Негово Високопреосвещенство Неврокопският митрополит Серафим, кметът на община Гоце Делчев Владимир Москов, председателят на Общинския съвет Иван Геров, учители, ученици, бивши възпитаници на гимназията, представители на образователни институции.

„STEM образованието е изключително важно за бъдещето на младите хора“, отбелязва Божикова. STEM центърът в гимназията предоставя на учениците

съвременна учебна среда, която стимулира критическото мислене, иновациите и практическото приложение на знанията. Образователното пространство разполага с високотехнологично оборудване, роботика, 3D принтери, интерактивни дисплеи и работни зони за проектна дейност.

Освен STEM център по случай годишнината в училището врати отвори и кабинет по география, който предлага съвременна учебна среда, съчетаваща визуални технологии, интерактивни ресурси и комфортно пространство за учене. Кабинетът е оборудван с интерактивна дъска, стенни карти, глобуси, както и модерни визуални материали, които улесняват усвояването на географските знания и правят уроците интересни и достъпни за учениците. „Реализирането на проекта е част от пошироката визия за създаването на иновативна и мотивираща учебна среда, в която учениците развиват не само знания, но и умения за критическо мислене, работа с данни и разбиране на глобалните процеси“, посочва директорът.

Кулминацията в отбелязването на 105-годишнината на гимназията е вълнуващ тържествен концерт. На събитието присъства и вице-президентът Илияна Йотова. Тя връчва на директора почетния знак „Св. св. Кирил и Методий“ на президента на Република България. Елка Божикова получава отличие и от зам.-министър Емилия Лазарова – плакет „За буквите“ от името на министъра на образованието и науката, а от кмета на община Гоце Делчев – почетна грамота и Знак на града.

В празничния ден зрелостниците Кирил Игнатов, Мартин Драгинов, Александра Татанова, Димитър Ташков и Марина Маринова са удостоени с престижните награди на ПМГ „Яне Сандански“ – „Спаса Фурнаджиева“, „Илия Балтов“, „Николай Добрев“, „Андрей Боцев“ и „Екатерина Титянова“, за постигнати успехи в различни научни области.

По случай своята годишнина през настоящата учебна година в гимназията сформират и група по занимания по интереси – „105 години ПМГ“. В рамките на годината учениците проучват историята на училището. Целта им е в края ѝ да създадат виртуална книга с малко известни факти за гимназията.

„Докоснаха се до миналото и работят с документи на повече от 100 години“, казва директорката. Сред ценните експонати, с които работят, е и най-старата диплома, издавана на ученик в гимназията. Той е завършил обучението си през 1924 г. „За мен е много важно учениците да изследват историята на училището си чрез своите родители, баби и дядовци“, споделя тя. С интересните предмети и документи възпитаниците им подреждат и изложба в сградата на училището.

През учебната 2024/2025 г. учениците в гимназията са 680. Имат по една паралелка в V, VI и VII клас, а в гимназиален етап има по пет паралелки във випуск. „Голяма част от учениците ни са от съседните на Гоце Делчев общини“, разказва директорката. Предлаганите специалности са от профили математически, хуманитарен, природни науки и софтуерни и хардуерни науки. Освен това през годините са включили и професионални паралелки – „Системен програмист“ и „Компютърна графика“.

„И двете професионални паралелки са свързани изцяло с изучаването на математика и програмиране и са в унисон със статута на училището, а именно природо-математическа гимназия“, допълва моята събеседничка.

Училището е и сред първите школа у нас, където врати отваря Лаборатория за иновации. Тя е реализирана по Националната програма „Иновации в действие“ и е в тематичното направление „Проектно базирано обучение и интегрирано знание“. По нея работят в сътрудничество с още 10 иновативни училища, а резултатът

от съвместната работа е интернет портал, в който са публикувани полезни методически материали – „Училищна лаборатория за иновации“. Той е напълно безплатен и със свободен достъп.

„Сайтът, който направихме, е изключително полезен за цялата педагогическа общност в България. В него се намира огромен ресурс от разработени урочни практики и ученически проекти. Посочени са стъпките, които трябва да извърши всеки учител по пътя към успешен интердисциплинарен урок“, казва Божикова.

Добрата новина е, че независимо от отчитането на дейността по НП „Иновации в действие“ работата по интернет портала продължава. Учителите все още описват и споделят добрите си практики от класната стая. След това те се качват в сайта, за да бъдат в помощ на педагози от цялата страна, преподаващи в различните етапи на обучение – начален, прогимназиален и гимназиален.

Към момента там има над 120 разработени урока и над 10 подробно разписани ученически проекта. „Нашата идея е всяка година да се добавят нови и нови практики“, уточнява още Елка Божикова.

ПМГ „Яне Сандански“ е и сред първите иновативни училища у нас. Първото нововъведение, което прилагат, е въвеждането на интердисциплинарни уроци. След това преминават към използването на трансдисциплинарния подход. „Надградихме първата си иновация и предоставихме възможност на учениците ни да прилагат знанията и уменията, получени от интердисциплинарните уроци в час, като самите те започнат да създават реални проекти с широка приложимост във всекидневното им“, обяснява директорката. Понастоящем иновацията, която прилагат, е в прогимназиален етап и се състои във въвеждането на нов предмет по програмиране – „Програмиране с Minecraft“.

Относно навлизането на изкуствения интелект в образованието, Елка Божикова обяснява, че няма как да бъдат извън времето. Това се отнася в еднаква степен както за учителите, така и за учениците. „Прилагането на изкуствения интелект трябва да бъде много качествено – той трябва да учи учениците, а не да им дава готовото знание“, обяснява тя.

Като историк по образование, директорката посочва едно от възможните приложения на изкуствения интелект в своята работа в класната стая. „Питаме ChatGPT да ни предложи решение на конкретен исторически проблем, който разглеждаме в час. Тогава всеки от тях застава на страната на една от предложените от изкуствения интелект позиции и се опитва аргументирано да обясни защо това е възможно. Точно така ученикът започва да мисли и да защитава позицията си на базата на предложените варианти за разрешението на конкретен проблем от изкуствения интелект“, споделя тя и добавя: „Най-важната роля на учителя днес е да научи децата да мислят, да търсят различни решения на проблеми и да анализира ситуацията“.

Емоции от първата ученическа екскурзия

Ралица ГОСПОДИНОВА

Панорамата „Плевенска епопея 1877“ и Зоологическата градина в Плевен посетиха в средата на май учениците от I^в клас на СУ „Димчо Дебелянов“ в Белене.

Впечатлени от внушителната сграда, интересния разказ на екскурзовода и неповторимите рисунки, децата дадоха своята скромна лепта за съхранение и поддържане на Панорамата „Плевенска епопея 1877“. Под формата на пъзел част от учениците я подреждаха по повод Деня на народните будители. Други разпознаха рисунката на Георги Бенковски от пъзела, който получиха от учителките си. В Панорамата снимката на класа бе на фона на ген. Скобелев.

В зоопарка животните предизвикаха много усмивки и бяха обект на десетки снимки. Любимци на децата станаха двете мечки.

Много емоции за първокласниците по време на екскурзията предизвика курсът „Най-добър пицар“ в „Додо пица“. Децата, с престилки и шапки, като истински кулинарни майстори, сами приготвиха любимата си храна и след това я хапнаха с удоволствие. Всички завършиха курса с отличие и получиха сертификат.

Това бе първата екскурзия за I^в клас като ученици. Тя остави у тях много положителни емоции и добри спомени. Някои споделиха преживяното и върху белия лист по темата на съчинението „На екскурзия“.

„Всички бяхме задружни и имяхме хубави моменти. Бих

искал да ходим по-често на екскурзия!“, казва Диан. „Най-много ми хареса в Панорамата, защото видях рисунки как се е водила битка за България“, пише Благо. Мария добавя: „На мен най-много ми хареса в зоологическата градина, защото имаше много хубави животни“. За мнозина най-забавно е посещението в пицарията, като Кристиян заявява: „На мен най-забавно ми беше в пицарията, защото бяхме облечени като шеф-готвачи и много се смяхме. Поиграхме в детския кът на пицарията. Получихме сертификати за най-добри пицари“.

А Деа вероятно обобщава желанието на своите съученици: „Искам отново да отидем на училищна екскурзия целият клас и да се забавляваме всички заедно, защото сме приятели завинаги!“.

Снимка Авторът

Децата се забавляват много, докато овладяват тайните на приготвянето на пица

Медиатор по призвание

Есин Нуриева за предизвикателствата и постиженията в своята работа

Боряна ТРАЙЧЕВА

Есин Нуриева е образователен медиатор към СУ „Трайко Симеонов“ – Шумен, по проекта „Силен старт“. От 2022 г. започва работа в полудневна подготвителна група към училището. За „Аз-буки“ споделя, че се е насочила към медиацията, тъй като обича да общува с деца. На по-късен етап идва и комуникацията с родителите и роднините на децата. „Както всяко начало и това беше трудно, но желанието ми за развитие е голямо и не се отказвах“, коментира тя.

Социалната справедливост е изключително важна за Есин Нуриева, затова завършва специалност „Социална педагогика“ в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“. Тази година записва и магистърската програма „Иновации в началното образование“, за да надгради знанията си в областта на образованието. По думите ѝ, общуването с децата ѝ дава широки възможности за реализация.

Всекидневната ѝ работа е разнообразна – включва както физически посещения на семействата на ученици, така и разяснителни кампании за необходимостта от качествено образование за всяко дете. Запознава родители и ученици с правата и задълженията им, както и с Правилника за дейността на училището.

„Най-трудната част от работата ми е изграждането на доверие с всеки един родител“, споделя Есин Нуриева. Отбелязва, че това е дълъг процес, но изпитва голямо удовлетворение, когато постигне успех. Точно това е и любимият ѝ момент в медиацията, който ѝ носи радост.

В изпълнение на част от дейностите по проект „Силен старт“ и благодарение на съпричастността на родителите СУ „Трайко Симеонов“ – Шумен, се включва в различни кампании на Българския Червен кръст – „Разделно събиране на текстилни изделия“, „Капачки за бъдеще“ и много други. Родителите често съдействат и за организирането

на различни празници, мероприятия с игри и забавления с децата си, като например Деня на християнското семейство.

„Провеждаме срещи, на които акцент са психологическите аспекти на ранното детско развитие, с цел успешното адаптиране на подрастващите към социалния живот, групата и училището“, обяснява Есин Нуриева. Важно внимание отделят и на теми, свързани със здравето на децата и информираността на техните родители, затова регулярно се организират срещи със здравен медиатор и медицински специалисти към Община Шумен.

Образователната медиаторка с гордост споделя, че благодарение на работата ѝ по Проекта през настоящата учебна година 8 ученици в начален, прогимназиален и гимназиален етап на образование са задържани в училище. Това е и една от причините за номинацията и спечелването на наградата „Медиатор на годината“ в категория „Теренна работа и постигане на диалог“.

„За мен това е признание за успешната ми работа и постигнатите резултати. Виждам как добрият диалог, взаимното сътрудничество и доверие намират резултат в общата цел – благо на децата“, коментира тя.

За осъществяването на качествен диалог са необходими доверие, разбирателство и баланс – това са ключови фактори в работата на всеки образователен медиатор, убедена е Есин Нуриева. За нея медиацията е призвание, което ѝ дава възможност да бъде мост между училището и семейството. Пътят, по който е поела, невинаги е лек, но трудностите, които среща, не я отказват от целта ѝ да бъдат приобщени и задържани колкото се може повече деца и ученици в системата на предучилищното и училищното образование.

„Моите професионални цели са насочени към приобщаването и задържането на всички ученици в училищната среда“, очертава бъдещото си Есин Нуриева. Пожелава си още учениците, с които работи, да се обучават и да се реализират като добри граждани.

Снимка Олег Попов

Есин Нуриева е наградена в категорията „Теренна работа и постигане на диалог“ в конкурса „Медиатор на годината 2024“

Галина Сакарова,
директор на СУ „Трайко Симеонов“ – Шумен:

Институциите невинаги откликват на нашите проблеми, но медиаторите ни помагат – затова са ни много ценни. По всички възможни инициативи, мероприятия и проекти първата ми мисъл е „образователен медиатор“. Освен че участва в педагогическия и в обществен съвет, медиаторите се включват във всяка дейност наравно с нас.

Но не говорим просто за някого, който ще гледа само заплатата, необходима е и подготовка. В нашето училище медиаторите са все хора с висше образование – дават добри идеи и знам, че нещата се вършат. И не само че ги вършат, но имат и много сериозен опит. Тревоги със семейството, проблеми с приятел, това са неща, които на мен учениците няма да ми ги кажат, но медиаторите намират път към тях.

Благодарение на тях и на тяхната дейност и идеи осъществяваме и различни годишни конкурси и други прояви. Това са по-нетрадицион-

ни дейности, които излизат извън рамките на задълженията на образователните медиатори, но имат страхотен ефект – както вътре в институцията и с родителите, така и като ефект в обществото.

Самата Есин е изключително скромна, не обича да се изтъква – все казва „ние всички заедно“. Като нея има още едно момиче, Айше Расимова, която върви по нейния път и ще стигне много далеч. Имаме и друг медиатор на половин щат, който учи за IT, така че екипът ни е силен.

Толкова хубав отзвук има всичко, което правят образователните медиатори. С тях има много да се работи, много да се успява. Но въпросът е и кои точно са медиаторите – не дължността, а хората, които я заемат. И стига те самите да имат желание, има необятно поле за развитие. Те могат да се превърнат в голяма сила в образованието.

Доц. д-р арх. Гичка Кутова-Каменова, ректор на Университета по архитектура, строителство и геодезия:

Нужно е още по-тясно сътрудничество между бизнеса и висшето образование

Българските инженери са търсени и уважавани по цял свят, но броят им остава осезаемо недостатъчен за сектора

Интервюто взе
Дуляна КОЧЕВА

Доц. Кутова-Каменова, наскоро проведохте среща на преподаватели и студенти от УАСГ с представители на бизнеса – какви бяха акцентите в разговорите?

– Акцент в срещата беше поставен върху необходимостта от още по-тясно обвързване между академичната подготовка и конкретните нужди на строителния сектор. Обсъдихме възможности за съвместни дейности и бъдещи инициативи, за да се повиши качеството на обучението, както и да стимулираме по-активен и ангажиран студентски живот. Наблегна се върху необходимостта от повече и по-продължителни стажове, както и от по-честа ангажираност на представители на бизнеса в обучението чрез лекции и практически занимания. Бизнесът сподели положителния си опит в работата със студенти и изрази готовност да задълбочи партньорството си с Университета.

Споменати бяха и предизвикателства, като липсата на кадри, желанието да се обучават в специалности от национално значение – например области като голямото инфраструктурно строителство, хидростроителството и др. Въпреки че българските инженери са търсени и уважавани по цял свят, с изключително висока квалификация, броят им остава осезаемо недостатъчен за сектора. Ето защо насочваме много усилия за задълбочаване на партньорствата на много нива – бизнес, държава, образование, тъй като този многослоен проблем може да бъде решен единствено с обединени усилия.

– Как може да се провокира интересът на младите хора към специалности като „Хидростроителство“ и „Транспортно строителство“, чиито кадри са търсени на пазара на труда?

– В УАСГ активно търсим ефективни решения за насърчаване на интереса към ключови, но по-слабо предпочитани специалности. Провеждаме целенасочени срещи с представители на бизнеса, преподаватели и студенти. Водещите идеи, които се обсъждат, включват предоставяне на целеви стипендии, както и необходимостта от дългосрочна промяна във финансовите и трудовите условия в сектора, така че професиите да станат по-привлекателни за младите хора.

Университетът започна и проект за създаване на кратки информационни видеа, които по достъпен начин представят различните инженерни и архитектурни професии. Целта е да се

Доц. д-р арх. Гичка Кутова-Каменова е първата жена ректор на Университета по архитектура, строителство и геодезия. Избрана е на поста през декември 2023 г. Преди това е била зам.-ректор по научна и приложна дейност и зам.-декан по международната и научната дейност в Архитектурния факултет и ръководител на катедрата „Технология на архитектурата“.

Има над 20 публикации в научни, специализирани и популярни издания. Участва в редица форуми и конференции, както и в научноизследователски проекти.

Научните ѝ интереси са в сферите на възобновяемите енергийни източници, енергийната ефективност, активните слънчеви системи в сгради, развитието на сградната обвивка.

даде ясна представа за реалните възможности и смисъла на тези специалности, като така се повиши интересът още на етапа на избор на кариерен път.

– Според Вас какви мерки могат да предприемат МОН, училищата и университетите, за да се ориентират повече ученици към математиката и инженерните науки?

– Първата важна стъпка е да се засили обучението по математика в средните училища, като специален акцент се постави върху геометрията и задачите за построяване – ключови за развитието на инженерно мислене.

Също толкова важно е учебният процес да интегрира съвременни технологии и визуални средства, които да направят математиката и инженерните науки интуитивни и интригуващи за учениците. Целта е да се провокира тяхното любопитство и да се покаже как абстрактните знания намират реално приложение в съвременния свят.

Университетите могат да играят активна роля чрез инициативи за ранно професионално ориентирание – например демонстрационни уроци, практически занимания и съвместни проекти с училищата. Учениците трябва да получат представа какво представляват инженерните специалности и защо са важни за обществото и перспективни за тях. Преподаватели и студенти от УАСГ често посещават училища из страната, както и разнообразни изложения и събития за широката публика. Например тази година участието на УАСГ в Софийския фестивал на науката с щандове, лекции и практически занимания представи аспекти от нашия сектор и предизвика интереса на ученици и възрастни.

Провеждаме и „Детски университет“, където най-малките ученици могат да се запознаят с разнообразни дейности в нашите лаборатории и пространства.

– Консултирате ли със строителния бизнес развитието на

учебните програми на различните специалности в УАСГ?

– Да, поддържаме активен диалог със строителния бизнес при развитието и актуализацията на учебните програми, особено по специалните дисциплини. Програмите се обновяват регулярно, за да бъдат в съответствие с най-новите технологии в сектора.

Представители на бизнеса участват не само като консултанти при тези промени, но и като членове на дипломни комисии, където техният практически опит е изключително ценен за оценката на студентските проекти и за поддържането на високо ниво на професионална подготовка.

– Доколкото знаем, в УАСГ е въведен задължителен преддипломен стаж на студентите при регистрирани партньори от бизнеса...

– Наистина, в учебните програми по всички специалности е въведен задължителен преддипломен стаж. Регистрираните партньори на Университета са над 200 фирми и това е показателно за активния интерес на бизнеса и реалната свързаност между образованието и практиката.

Организираме и регулярни практически занятия, практики и лабораторни упражнения, чрез които студентите работят с реални технологии и оборудване от своята бъдеща професионална среда. Важен принос имат и съвместните конкурси с водещи фирми. Нашите студенти се включват и в международни състезания и конкурси, където постигат високи резултати – доказателство за получаваната при нас добра теоретична основа и практическа подготовка.

Целият този модел на обучение – с реална ангажираност на бизнеса, практически занимания и активно участие в професионални предизвикателства, е насочен към това да подготвим уверени, адаптивни и конкурентоспособни специалисти.

– Какви стъпки предприемате за стимулиране и подкрепа на научната дейност на преподаватели и студенти?

– Стремим се да създаваме среда, която не само насърчава научното развитие на преподавателите, но и активно ангажира студентите в изследователски процеси.

Чрез Центъра за научноизследователска и проектна дейност всяка година УАСГ финансира разнообразни научни проекти. При подбора и изпълнението им се поощрява включването на студенти. Това им дава ценен практически и академичен опит и изгражда важни умения.

Предвиждат се и финансови стимули за академичния състав за публикуване в престижни научни издания, което е допълнителна мотивация за поддържане на високо ниво на научна продукция. Студентите имат възможност да участват в научни конференции, конкурси и форуми както в страната, така и в чужбина.

– Какво е мястото на студентската мобилност в стратегическата визия на УАСГ?

– Работим активно за разширяване на международните възможности пред нашите студенти и преподаватели, като през последните години се наблюдава устойчив ръст в броя на участниците в програми като „Еразъм+“.

Особено значимо е и участието ни в европейския университетски алианс BAUHAUS4EU, в рамките на който скоро ще поемем водеща роля в координирането на дейностите по международната мобилност.

– Има ли желаещи да се обучават в предлаганите от УАСГ докторски програми?

– Да, интерес има – и от млади специалисти, завършили УАСГ, и от други университети.

Предлагаме 23 докторски програми в пет факултета. Докторантурите са съобразени с актуални теми, като научните и приложните аспекти на изследванията са в унисон с най-новите потребности от областта на конкретната програма. В индивидуалния план на всеки докторант е заложено изискване за минимум две научни публикации. Участието в международни проекти и конференции се насърчава и подпомага от научните ръководители и катедрите, като част от цялостната политика на Университета за научно развитие.

Предлагаме и курс по академично писане, който подпомага докторантите в подготовката на качествени научни текстове, подходящи за публикуване в реномирани издания. Това е част от усилията ни да изградим стабилна академична среда, в която младите изследователи получават реални възможности за развитие и международна реализация.

– Как развивате сътрудничеството си с други висши училища и научни институции в страната?

На стр. 18

Нужно е още по-тясно...

От стр. 17

– На национално ниво участваме в редица съвместни проекти. Един от тях е „Чисти води за кръгова икономика“. В него участват множество университети с фокус върху опазването на околната среда и прилагането на нови технологични решения в управлението на водните ресурси.

Работим и по проекта „Наследство БГ“, свързан със съхранението и дигитализацията на културното наследство. Всички тези съвместни усилия допринасят за интердисциплинарен подход, обмен на добри практики и повисоко качество в образованието и научната дейност.

– **Участва ли УАСГ в международни образователни и научноизследователски мрежи?**

– Университетът е активен участник в подобни мрежи. Важна част от тази дейност е участието ни в споменатия европейския алианс BAUHAUS4EU. Алиансът обединява 10 университета в Европа и през следващите четири години ще работи за създаването на европейски кампус, който ще предлага разработени общи интегрирани образователни и изследователски програми, за да осигури безпроблемна мобилност на студентите и персонала. Те ще насърчават иновативно преподаване и по-добра професионална реализация.

Продължава участието и в проект по програма „Хоризонт 2020“ на Еврокомисията на тема „Регенерация и интеграция на непривлекателни градски райони чрез социални и екологични решения, базирани на природата“. В рамките на международен консорциум от 29 държави в Европа, Азия и Южна Америка екип от катедра „Градоустройство“ активно допринася към Проекта. Катедрата участва и в COST акцията „Европейско масово жилищно строителство за средната класа“.

През октомври 2024 г. делегация на УАСГ проведе официална среща с Халид Беррада – директор на сектор „Висше образование“ в Министерството на висшето образование на Мароко. Обсъдени бяха бъдещо партньорство с Университета „Хасан II“ в Казабланка, Висшето инженерно училище „Мохамадия“ в Рабат и възможности за обмен на докторанти между двете държави.

– **Как ръководството работи за повишаване на международната разпознаваемост на УАСГ и привличането на чуждестранни студенти?**

– Българска делегация, съставена от представители на редица висши учебни заведения, посети Кралство Мароко през януари 2023 г. Бе подписано споразумение за сътрудничество между УАСГ и Висшето училище по архитектура в Рабат.

През януари 2024 г. беше открит Информационен център на българското висше образование в Рабат. Подобни информационни центрове, представящи възможността за обучение на чуждестранни студенти в УАСГ, бяха открити в Дубай и Истанбул.

Въз основа на дългогодишното сътрудничество с Висшето инженерно училище Builders в Каен, Франция, се проведеха активни разговори и срещи за създаване на съвместна програма „Строителство на сгради и съоръжения“ на английски език. Обсъжда се и комбинирано обучение по строителство и архитектура с издаване

на две дипломи – инженерна и архитектурна, от двете институции. Предстоят актуализация на учебните планове и подписване на двустранни споразумения.

Специалността „Съвременен изчислителен дизайн“ се предлага онлайн на английски език. Програмата традиционно привлича между 20 и 30 студенти от цял свят. В рамките ѝ и в партньорство с DesignMorphine студентите провеждат учебни практики на място с утвърдени партньори като Microsoft (Ню Йорк, САЩ), Logitech Europe SA и Pininfarina (Торино, Италия).

В рамките на програмата EIP на Университета в Гуджарат, Индия, две поредни години се проведе едномесечно обучение по специално разработени учебни програми за студенти от IV курс в специалностите „Архитектура“ и „Строително инженерство“.

– **Доц. Кутова-Каменова, в края на 2023 г. станяхте първата жена ректор на УАСГ в 80-годишната история на университета. Какво успяхте да реализирате от Вашите идеи и какви са бъдещите Ви приоритети?**

– Тази чест и отговорност приех със съзнание за нуждата от целенасочени и устойчиви промени. Още от първите месеци на мандата започнахме работа по редица ключови приоритети, част от визията ми за развитие на УАСГ като съвременен, технологично подготвен и международно разпознаваем университет.

Един от основните ни акценти е дигитализацията на всички процеси в УАСГ. Вече въведохме електронна деловодна система. Следващата стъпка е разширяване на електронните услуги за студенти и преподаватели, включително дигитален архив, електронно подаване на документи и оптимизиране на учебния процес чрез съвременни технологии.

Започваме и поетапен ремонт на основните сгради, тъй като учебната среда трябва да вдъхновява и да бъде адаптирана към бъдещето. Става дума за подмяна на инсталационни пакети, обновяване на санитарни помещения и модернизация на асансьорите. Ще започнем и постепенно обновяване на учебните зали, така че те да отговарят на изискванията на съвременната дигитална образователна среда. Подготвяме и проект по създаване на лаборатория за BIM технологии – среда, в която студентите ще работят с най-новите методи и инструменти за дигитално проектиране и строителство.

Възстановяването и развитието на учебните бази в Семково и Веринско също е сред основните ни приоритети. Работим по нова стратегия за устойчивото им използване, като Веринско предстои да влезе в активна експлоатация в кратък срок, особено предвид ключовото му значение за практическото обучение на студентите от специалност „Геодезия“.

Особено място отделяме на ремонта и модернизацията на Библиотечно-информационния център на УАСГ и превръщането му в център за достъп до знание и технологии. Всичко това са инвестиции в условията, в които студентите и преподавателите ни работят всекидневно.

Вярвам, че с общи усилия УАСГ ще утвърди ролята си на национален лидер в техническото образование и ще заеме още по-видимо място в европейското и световното академично пространство.

Снимка „Аз-буки“

По време на събитието ректорът на Русенския университет получи свидетелство за институционална акредитация. На снимката (от ляво надясно): доц. Галина Иванова – зам.-ректор, проф. д-р Елиза Стефанова – председател на НАОА, доц. д-р Десислава Атанасова – ректор, академик Христо Белоев – почетен ректор на РУ

Награди за добри практики

Повече от 300 предложения вече са постъпили в НАОА от университетите

Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА) ще обяви конкурс за най-добри практики, като кандидатите ще си съперничат в шест категории, обяви нейният председател проф. д-р Елиза Стефанова преди откриването на форума „Лаборатория за политики на тема „Висшето образование – двигател на иновациите и регионалната трансформация“.

Събитието се проведе в сградата на Русенския университет „Ангел Кънчев“ на 17 юни. До този момент в Агенцията са постъпили и споделени над 300 предложения по различен повод. Това е породило инициативата за награди, които да стимулират повече комуникацията между университетите. Всички, които до този момент са подали или след това искат да подадат идеите си в инициативата, трябва да изберат в коя категория да ги депозират. Крайният срок ще бъде обявен допълнително, но най-вероятно

ще бъде до 10 септември.

Наградите ще бъдат в шест категории, като ще бъдат оценявани от Консултативния съвет на работодателските организации. Подробености за конкурса ще бъдат обявени скоро на сайта на НАОА и във вестник „Аз-буки“.

Събитието на НАОА в Русе събра представители на академичната общност, европейски институции, местната власт, бизнеса, студентски организации и неправителствения сектор, за да обсъдят как висшето училище могат да се утвърдят като стратегически партньори в устойчивото икономическо, социално и технологично развитие на регионите.

Форума откри ректорът на Русенския университет доц. д-р Десислава Атанасова, която подчерта значението на събитието и изрази надежда за задълбочаване на партньорствата между висшето образование и останалите ключови сектори.

Председателят на НАОА проф. д-р Елиза Стефанова заяви, че инициативата е част от

порецата събития, посветени на 30-годишнината на Агенцията. Тя подчерта, че участието на представители на всички нива на управление, включително ректори, заместник-ректори, експерти, както и представители на местната власт е доказателство за съвместното разбиране, че висшето образование е ключов фактор за развитие на регионите. Акцент беше поставен върху необходимостта от нови идеи, връзки между местните инициативи и националната политика, както и по-ефективно интегриране на иновациите в икономиката. Форумът е част от стратегическия ангажимент на НАОА за открит диалог с академичната общност и за формулиране на политики, които отразяват реалните нужди и териториалния потенциал на българските региони.

Един от важните акценти на форума беше темата за микроквалификациите – практика, която е широко известна сред западните ни партньори, но не и у нас.

„Аз-буки“ обявява конкурс за научна статия

Редакционната колегия на списание „Обучение по природни науки и върхови технологии“ на НИОН „Аз-буки“ обявява за втора поредна година конкурс за научна статия на тема „Природни науки и иновации в образованието“, посветен на 140 години от рождението на проф. Димитър Баларев. Крайният срок за участие е до 30.09.2025 г. (включително).

Условия на конкурса

В конкурса могат да участват действащи учители от цялата страна, докторанти, постдокторанти¹ и млади учени² от български висши училища и/или научни организации с научни статии в областта на образованието по природни науки и свързаните с него области за всички образователни нива – от ранното обучение по природните науки, средното и професионалното образование до висшето образование и обучението през целия живот.

Изпратените ръкописи трябва да бъдат структурирани съгласно указанията, които ще откриете на сайта на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“.

Желаещите да участват в конкурса, е необходимо да изпратят своите ръкописи в електронен вариант с прикачен файл (.docx), придружени с научна автобиография, в срок не по-късно от 30.09.2025 г. на

имейла на списанието: science@azbuki.bg

Статията не трябва да е публикувана преди това или да е участвала в други конкурси. При откриване на плагиатство кандидатурата отпада от конкурса.

Всички ръкописи ще бъдат прегледани и оценени от експерти в съответната научна област.

Трите най-добри статии ще получат награди.

Първа награда – 1000 лв.

Втора награда – 500 лв.

Трета награда – едногодишен абонамент за списание „Обучение по природни науки и върхови технологии“.

Отличените статии и тези, получили положителна рецензия, ще бъдат публикувани в списанието.

Победителите ще бъдат обявени на специална церемония.

[1] „Постдокторант“ е учен, който е придобил първа образователна и научна степен „доктор“, но не повече от 5 години след придобиването ѝ.

[2] „Млад учен“ е лице, което извършва научноизследователска и научно-образователна дейност във висше училище и/или научна организация след придобиване на първа образователна степен „магистър“, но не повече от 10 години след придобиването ѝ.

Проф. д.п.н. д-р Моника Богданова, психоаналитик:

Ученето е усилие, а в последните години се сведе до забавление

Проблемът с дисциплината не може да бъде изолиран от цялостната картина – той е свързан с авторитетите, с правилата, вписани още в детската ясла

Интервюто взе
Зина СОКОЛОВА

Проф. Богданова, какво имате предвид, като казвате – колкото повече съвети за родителство, толкова по-трудно и объркано майчинство?

– Живеем във време, в което квалификацията за консултиране (даване на съвети най-вече, което не е професионално консултиране) е основана на личен опит или краткосрочен курс (може и онлайн), а травмата се валоризира. Появиха се консултанти по кърмене, по сън, по ранно детско развитие, по махане на памперс. Инфлуенсърите направиха асоциация, продавайки ежедневието си и рецепти за какво ли не. И това не е задължително лошо, но претенцията за знание-информация не е знанието, предавано десетки години, с традиция и квалификация. Консултирането е най-сложното умение във всяка професия (педагог, логопед, социален работник, психолог), развива се като в занаята – чрез чиракуване. Майстор се става след 5 г. поне.

Днес животът е сякаш някаква идеология, *бърз-живот*, който „тласка към наслада“ (Лакан), *хедонизъм-в-действие*, който обещава на майките да са перфектни, а на бащите – успешни. Бебето няма потребност от перфектна майка – тя би била кувъз, професионална машина. То е компетентно, творец, остава само някой да разшифрова творчеството му, предвид проторечта (пред-речта), с която общува. Това обикновено е майката – единствено тя, владеейки мамешки (*motherese* – англ., фр. ез. – *maternalis*), може да предположи субект у бебето и да го впише в света. Специалистите могат да имат претенцията, но не и възможността да го направят. Освен ако не са психоаналитици. Защото именно психоанализата е дала познанието за бебето, за връзката с майката, за Имената-на-Бащата. Ако майката не активира майчиния си инстинкт, тя би била в капана на *знанието-на-другите*, които не познават бебето ѝ. Освен това, докато търси отговорите през тях, губи време за връзката с него.

– **Защо възпитанието е толкова труден процес?**

– Защото е *живеене*, защото не е целенасочен и организиран процес, настояване за развитие. То е това, което детето вижда, че се прави, а не това, което му казват да прави. Това дори не е обучение – обучението е *развитие-в-Желанието*, *настояване-с-провокация*, организиране живота на Детето като част от живота на Възрастния, а не само-цел, някакво инвестиране в бъдещето. Освен това, ясно е, че подражанието е повторение – психоаналитичите говорим за

Проф. д.п.н. д-р Моника Богданова е психоаналитик, преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“. Работи с деца и семейства от 1998 г., а понастоящем – и като психоаналитик в УМБАЛ „Токуда“. Ангажирана е с каузата на бебетата и децата, развивайки френския и немския опит. През 2015 г. създава „Зеленият двор“ – център за психоанализа и развитие. С проф. Богданова се свързват редица практики, развити през идеите на Франсоаз Долто, а психоанализата с (преждевременно родени) бебета и малки деца, диагностиката на нарушения в ранна детска възраст (0 – 3 г.) е само част от специфичните ѝ професионални и научни интереси. Специализирала е в Париж, има над 120 публикации.

идентификация, чиято поредица формира Аз-а.

В думата възпитание има *питание*, което означава хранене, кърмачески период. *Питая* освен храня също е *изпитвам* *някакво чувство*. Въз-питанието е това, което затруднява родителите – връзката с бебето, с детето отвъд грижата. Съществува тенденцията децата да учат цифри, букви, преди да са достигнали до разграничаване на звук – буква. „В играта на желанието“ Долто пише: „Децата, подложени на преждевременна дресировка, нямат нито лекота, нито грациозност на движенията. Те са апатични или нестабилни и не проявяват никаква акробатична сръчност или умения, свързани с фини движения на ръцете. Говорят зле и имат беден речник. Това са един вид роботи...“.

Образованието е призовано да предотврати загубите на емоционална и интелектуална енергия, осигурявайки достатъчно подкрепа за самостоятелност, тренирайки умения за *изпитване* (в двата смисъла на думата) на всякакви чувства.

Но не трябва да забравяме все пак, че според Фройд невъзможните професии са три: образование, лечение и управление. Отново стигаме до теоретичната парадигма, която не е административният подход, учебниците, нормативните разпоредби.

– **А децата със специални образователни потребности?**

– Наричам ги деца със специфични потребности, защитих голям докторат на тема „Професионално ориентиране и консултиране на деца и младежи със специфични потребности“. Резултатите са валидни и днес – интеграцията (приобщаването, включването), по начина, по който се прави, е неэффективна. Учителите не са подготвени, а ресурсните учители в клас всъщност не помагат. *Училището не може да бъде услуга – нито социална, нито образователна,*

то не може да слугува (у-слуга). Франция и Германия не затвориха специализираните си институции, въпреки директивите. Ние побързахме да го направим, вместо да развием опита, който имаме.

Като един от малкото психоаналитици, който работи с бебета и малки деца, знам, че „*лечението*“ на всякакви психични разстройства може да бъде успешно до третата година, най-важна е първата, когато се говори за *риск*. Да се постави диагноза на дете до 3 г., е обричане на цялото семейство и етикетирание, което обяснява всички трудности. Въпросът е не как да се лекуват децата със специфични потребности, а как да се развиват въпреки диагнозата, дефицитите да бъдат компенсирани от ранна детска възраст.

– **Имаше години, когато думата „възпитание“ звучеше едва ли не като „мръсна“ в училище. А днес се искат оценки за поведение...**

– Има и изследвания, които показват, че учителите „нямат време да възпитават“, защото имат срокове за преподаване на учебно съдържание. А трудностите в общуването, в елементарното разбиране между родителите и учителите за процесите в класната стая остава единствено да се адаптират по най-малкото съпротивление. Ученето е усилие, а в последните години се сведе до забавление, до

това на Детето да му е интересно. Това е оксиморон. Забавна може да стане математиката след години упорит труд. Но всъщност защо ѝ е на математиката да е забавна? Този хедонизъм и преследване на щастието е навсякъде. А златни медали (какви родителите искат от децата си, учителите – също) не могат да бъдат взети без трудности, без упоритост и отдаденост.

Освен това, все повече се препоръчва на учителите в детските градини да не отговарят на *трудни въпроси*, защото отговорите ще бъдат дадени от семейството. Само тази констатация вече показва какво се случва с образованието, на какво са подложени учителите. Строят се детски градини, но липсата на кадри ще бъде трайна тенденция. Проблемът с дисциплината не може да бъде изолиран от цялостната картина – той е свързан с авторитетите, с правилата, вписани още в детската ясла. Когато знаем какво се случва там, ще знаем какво ще се случи после в университета. Защото е ясно, че децата не стават изведнъж на 3 или на 10 г. Т.нар. „бебешки пубертет“ е резултат от редица въпроси в развитието преди това, но стремежът към диагноза става *живот-с-диагноза*, без да се анализират причините, връзките, да се отчита несъзнаваното.

– **Какви са митовете, които се създават за отношенията роди-**

тели – деца?

– Стават все повече, но най-актуалните са „любовта на майката е безусловна“ и „бащите трябва да бъдат любящи, да участват активно“. Коя любов е без условие? И как майката се справя с вината от това, че по всяко време може да обича? Как да бъде *достатъчно добра* (по Уиникот), ако не създава фрустрация у детето? Раят не съществува, изгонени сме от него.

Въпросът с бащите е сложен, на тях им е все по-трудно да бъдат бащи, да понесат, че детето може да каже, че не ги обича, да удържат провокацията и да си вземат жената обратно. Чувството е *любовоомраза*, децата го назовават често. Битува сякаш изискване към мъжете да сменят памперси, да стават нощем, да попълват приложение за отглеждане на дете (има такава!). И това би било добро начало, докато майката усети силата си, за да може мъжът да продължи да ловува. Проповядването на равноправието в грижата за детето доведе до много разочарование у родителите – широко е популярна тезата, че мъжът и жената са равни. Като чела феминистка, философска и антропологична литература, бих препоръчала на тези, които твърдят това, да четат повече, в дълбочина. Ако родителството е зряло, мъдро, тези въпроси не биха били актуални: майката е призвана да не спи първите месеци, а бащата – *да ѝ пази съня*. Би било изключително лесно, ако не е важна личната история на всеки, собственото порастване. Бебето се ражда на 9 мес. и три поколения.

– **Защо трябва да се върнем към някои възрожденски идеи за даскала и за почитта?**

– Ако искаме нещо да се промени, въпреки че не съм оптимист, трябва да се завърнем към доказалото се вече, към естеството на човешкото, на социалното, на традиционното. Загубихме се в мултикултурализма, толерантността и либерализма. Това доведе до падащи граници на личното, на родовото, на заветите от предците, към които имаме ангажимент (несъзнаван също, но това е друга нишка).

Твърде дълго добри идеи бяха обвити в лъскави опаковки с други имена. Време е да се завърнем към педагогиката! Даскалуването е призвание, мисия, както е било през Ранното възраждане. Но трябва първо да се вързори уважението към знаещите, благоговението (още една рядко използвана дума) пред знанието и желанието за *живот-в-търсене*. Да преминем през тирето-път на *страх-о!*-почитание. Дедите ни са знаели, че страхът дава дистанцията, необходима да съзреш, да опознаеш, да се осмелиш. *Изненадата-болка*, трудността са преход към желанието да се поклоним пред този, който те е (на)учил, да го (по-)четеш.

Тържествено на таланта

Националният конкурс „Мадарски конник – символ на историческото минало и европейското бъдеще на България“ отново събира стотици деца

Повече от 100 ученици са отличени в рамките на XVII национален конкурс „Мадарският конник – символ на историческото минало и европейското бъдеще на България“. Негови организатори са ЦПЛР – ОДК „Анастас Стоянов“ – Шумен, с директор д-р Найденов, местната община, МОН и Националният дворец на децата. Проявата е част от Националния календар на МОН за изяви по интереси на децата и учениците.

Отличените получават своите награди на церемония в Мемориалния комплекс „Създатели на българската държава“. Гости на награждаването са кметът на Шумен проф. Христо Христов и зам.-кметът по образование Даниела Савчева.

„Истинско тържество на таланта и изкуствата, което лошото време не успя да помрачи. Браво на талантните от цялата страна. Трябва да сме спокойни за бъдещето с нашите даровити деца“, коментира кметът Христо Христов.

„Мадарският конник е не само символ, той е в съзнанието и сърцата на хората. Интересът на децата, както и на родителите, които ги поощряват да създават своите творби, показва, че нашата нация държи на корените си“, заявява Найденов.

В конкурса с рисунка, компютърна рисунка, приложно-декоративно изкуство, презентация и литературна творба тази година участват над 350 ученици на възраст от 7 до 19 години от училища и центрове за личностно развитие и институции от 18 области на страната и от Бремерхафен, ФРГ.

Наградата на кмета на Община Шумен получава творческият колектив от ОУ „Панайот Волов“ в с. Мадара, създал специален филм за Мадарския конник.

В раздел „Поезия“ журито оценява 134 литературни творби.

В първа група (7 – 11 години) победител е Анна Господинова (ЛК „Касталия“, ЦПЛР – ОДК, Варна). Втора е Марина Аргирова (ОДК –

Снимка ЦПЛР – ОДК, Шумен

Кметът на Шумен проф. Христо Христов поздравя призьорите в конкурса

Шумен), а трета – Ралица Росенова (ОДК – Шумен).

Във втора група (12 – 15 години) първите три места печелят Симона Монджоловска (ОДК – Варна), Златимира Андонова (ОУ „Петко Каравелов“, Асеновград) и Билге Али (ОУ „Васил Априлов“, Исперих).

В трета група (16 – 19 години) първото място поделят Яна Димитрова (ОДК – Шумен) и Мария Стоянова (ЛК „Български език и творчество“, НЧ „Д. Войников 1856“, Шумен). Втори и трети са Георги Пошаров и Велислав Василев (ОДК – Шумен).

В раздел „Проза“ в първа група печелят Кристина Георгиева и Стефани Александрова (ОДК – Шумен). Втора е Ванеса Георгиева (ОУ „П. Волов“, с. Мадара), а трета – Гергана Владимирова (ОДК – Шумен).

Във втора група отличените са Йоана Иванова (ОДК – Шумен), Александра Янкова (МГ „Баба Тонка“, Русе) и Аделина Георгиева (СУ „Сава Доброплодни“, Шумен).

При най-големите печели Габриела Лазарова (ОДК – Шумен). След нея се нарежда Далия Христова (ОДК – Шумен), а третото място е за Денис Исмаил и Нелин Хиджаби

(ОДК – Шумен).

В раздел „Есе“ в първа група призьори стават Лорейн Димитрова и Кристиана Запрева (ОУ „Н. Петрини“, Ямбол), и Алпай Исмаилов (СУ „Йоан Екзарх Български“, Шумен).

Във втора група победители са Ния Шивачева (ОУ „Св. княз Борис I“, Бургас) и Галена Борисова (ОДК – Шумен). Второто място е за Еда Салим (СУ „Елин Пелин“, с. Руен), а третото печели Стейси Димитрова (ПГТ – Самоков).

В трета група първите трима са Назифе Мехмед (СУ „Елин Пелин“, с. Руен), Любомир Колев и Васил Пошаров (ОДК – Шумен).

В раздел „Презентация“ са получени 53 творби.

В първа група печели Виктор Киров (10 г., 2. ОУ „Д-р Петър Берон“, Шумен), следван от Жанета Дончева (11 г., 2. ОУ, Шумен) и Ивайло Петков (11 г., ОДК – Шумен).

Във втора група (12 – 15 г.) начело е Илиян Трифонов (13 г., ОУ „Никола Икономов“, Разград). Втори се нареждат Владимир Иванов, Росен Ангелов и Станимир Петков (15 г., 101. СУ, София), и Мариета Димитрова (15 г., ПГЛПЕХТ, Ямбол).

Трети е Емир Зюлкар (12 г., СУ „Васил Левски“, Русе).

В трета група първи са Карина Александрова, Галина Александрова и Катерина Тончева (16 г., СУ „Йордан Йовков“, Тервел). Второто място е за Ментухи Мурадян (IX клас, ОДК – Шумен), а третото печели Михаил Андреев (X клас, ПГД „Елисавета Вазова“, София).

За конкурса са изпратени и 91 рисунки, 30 декоративни творби, 31 компютърни рисунки и 11 фотографии.

В раздел „Рисунка“ в първа група е определена за победител Ивина Рибарска (10 г., арт школа „Колорит“, Плевен). Второто място поделят Калоян Атанасов (7 г., СУ „Д. Дебелянов“, Бургас) и Букре Мухарем (10 г., НУ „Илия Р. Блъсков“, Шумен). Трети са Дария-Ника Николова (9 г., школа „Арт Попово“, Попово) и Калоян Манчев (ОУ „Панайот Волов“, с. Мадара).

Във втора група книжарница „Пегас“ отличава Фуат Ердинчев (V клас, школа по изобразително изкуство, ЦПЛР – ЦРД, Разград).

Победител е Юндер Ремзи (13 г., ОДК – Шумен). Второто място е за Антония Стефанова (14 г., СУ „Цанко Церковски“, Полски

Тръмбеш) и Ивайла Енчева (13 г., ОДК – Балчик). Трети са Габриела Бибишкова (VI клас, 3. ОУ, Сандански) и Диана Бозова (14 г., арт школа „Колорит“, Плевен).

В трета група на първите три места са Мерве Сали Якуб (IX клас, СУ „Панайот Волов“, Шумен), Стефания Хаджииванова (IX клас, ОДК – Шумен) и Светослава Янкова (VIII клас, СУ „Цанко Церковски“, Полски Тръмбеш).

В раздел „Приложно-декоративно изкуство“ в първа група победители са Симеон Петков (10 г., ОДК – Шумен) и Тимур Селяйдин (III клас, ОДК – Шумен). Втора е Кристина Георгиева (III клас, домашно обучение, Шумен) и Калоян Райчев (II клас, ОДК – Шумен).

Във втора група призьори са Алекс Димитров (12 г., БНУ „Аз съм българче“, Бремерхафен, ФРГ), Еда Ахмедова и Деа Янкова (12 г., ОУ „Христо Ботев“, Търговище).

В трета група е присъдено второ място на Катрин Янакиева (IX клас, ПГД „Елисавета Вазова“, София) и трето на Денислав Христов (16 години, ОДК – Балчик).

В раздел „Компютърна рисунка“ в първа група отличените са Гюлтен Милева (10 г., компютърна школа „Вале“, ОНЧ „Заря 1858“, Хасково), Изабела Крайчева (10 г., ОДК – Шумен) и Ивайла Делиева (10 г., КШ „Вале“, Хасково).

Във втора група призьори стават Пламена Неделчева (VII клас, ОДК – Шумен) и Юндер Ремзи (VI клас, ОДК – Шумен).

В трета група първите трима са Синем Джелилова (18 години, ПГИИ „Джон Атанасов“, Търговище), Илона Янева (17 години, СУ „П. Волов“, Шумен) и Стела Васева (IX клас, ПМГ „Проф. Емануил Иванов“, Кюстендил).

В раздел „Фотография“ в първа група е присъдено едно трето място на Йоанна Христова (10 г., Шумен). Във втора група на второ място е класиран Никола Ненов (15 г., Тервел). А в трета група печели Далия Христова (16 г., Шумен).

В различните раздели и възрастови групи са присъдени и поощрителни награди. **АЗБУКИ**

Чудесата нямат край

Тазгодишните победители в Националния конкурс за литературно творчество и изобразително изкуство „Вълшебният свят на Ангел Каралийчев“ получават наградите си в навечерието на 24 май на церемония в Националния дворец на децата. Проявата за писане на есе, приказка, разказ, стихотворение по мотиви от творчеството на Ангел Каралийчев, организирана от НДД, е част от Националния календар на МОН за изяви по интереси на децата и учениците.

В надпреварата за поезия в първа възрастова група (I – IV клас) са присъдени две втори места: на Изабела Николова (III клас, група „Поезия с любов“, ОУ „Васил Левски“, Правец) и Леон Петров (IV клас, Литературен клуб „Касталия“, ЦПЛР – ОДК, Варна). Във втора възрастова група (V – VII клас) също няма присъдено първо място. Второто поделят Ралица Ангелова (VI клас, СУ „Ангел

Каралийчев“, Стражица) и Виктор Тодоров (VI клас, ЛК „Касталия“). В трета група (VIII – XII клас) със стихотворението „Каралийчев“ печели Геновева Трифоновна (XI клас, ОДК, Казанлък).

В класирането за проза победител в първа група е Изабела Николова (III клас, ОУ „Васил Левски“, Правец) с разказа „Животът през очите на Сивчо“. Във втора група първи с есето „Ангел Каралийчев и „Приказка за дяволото перо и златното слово“ е Теодор Райкаджиев (V клас, СУ „Йордан Йовков“, Кърджали). В трета група есето „Романтиката и фолклорът в творчеството на Каралийчев“ и приказката „Чудесата нямат край“ носят първо място на Елица Григорова (VIII клас, ЛК „Касталия“).

Колективна награда за активно участие и добри художествени постижения е присъдена на учениците от VI^a и VI^b клас на СУ „Ангел

Каралийчев“ в Стражица с ръководител Цветомира Никова.

В раздел „Рисунка“ от направление „Изобразително изкуство“ в първа група победител е Ивайла Райкова (IV кл., школа „Арт Попово“, Попово). Във втора група печели Борис Иванов (VII кл., НУИ „Добри Христов“, Варна), а във трета – Иван Тодоров (IX кл., школа „Живопис“, Военен клуб, Казанлък).

Наградата на Дом-музей „Ангел Каралийчев“ получава Джулия Гинчева (XI кл., НУИ „Добри Христов“, Варна).

В раздел „Приложно изкуство“ в първа група победител е Константин Станчев (IV кл., школа „Керамика“, ЦПЛР – ОДК, Каварна). Във втора група първа е Габриела Майлярова (VI кл., СУ „Вичо Грънчаров“, Горна Оряховица), а в трета печели Ариа Мустаки (X кл., школа „Декоративно-приложно изкуство“, ЦЛТРДБ. **АЗБУКИ**

Константин Станчев (IV кл., школа „Керамика“, ЦПЛР – ОДК, Каварна) – I място

Първо българско училище в Остин отпразнува края на учебната година

Първо българско училище „Елин Пелин“ в Остин, САЩ, отбелязва края на учебната 2024/2025 г. и 24 май с празнична програма – новинарско предаване, музикални хитове и народни танци, изпълнени от учениците. Екипът на училището избра темата „Ваканция, ура!“, заредена с горещи новини, музикални хитове и прогноза за щастливо лято.

Учениците от Първо българско училище „Елин Пелин“ – Остин, превърнаха тържеството по случай 24 май и края на учебната година в новинарска емисия. Малките водещи, репортери, стилисти и актьори забавляваха публиката с горещи летни новини, криминални хроники, прогноза за времето и минути за реклама – всичко с шипка хумор и много талант.

В центъра на събитието бяха самите деца – пяха, танцуваха, размиваха и трогваха с артистичните си изпълнения и празнично

Снимка Първо българско училище „Елин Пелин“ – Остин, САЩ

настроение. От народни танци и песни до сценични скетчове, учениците показаха, че българският език и култура могат да се изучават с радост и да се празнуват с аплодисменти. Родителите пък се включиха в репортаж на живо, отговаряйки с усмивка на закачливи

въпроси от клуб „Родител“.

В края на тържеството учителите, помощниците и родителският съвет бяха изпратени с овации и шеговити „титли“ – от „Фея на първи клас“ до „ТехноМаг от Остин“.

Края на учебната година отбеля-

заха с рецитали, песни и азбучни игри и другите афилирани училища към фондация „Елин Пелин“ – централата в Хюстън и клонът в Сан Антонио.

Българската общност в Остин – технологичния оазис, често наричан „Силиконовите хълмове“, расте с всяка изминала година. Отдавна мечтата за българско училище, където децата да учат езика, историята и културата на своите корени, витае в разговорите на родителите.

След години индивидуални усилия през 2021 г. тази мечта става реалност. Училището започва с 15 деца и много ентузиазъм под шапката на „Малко българско училище“ – Чикаго. По-късно се присъединява към Първо българско училище „Елин Пелин“ – Хюстън, вече с филиали в Сан Антонио и Остин, щата Тексас. Трите клона на „Елин Пелин“ си сътрудничат активно, а училището

в Остин има свободата да взема академични и организационни решения, съобразени с нуждите на местната общност.

Преподавателите в „Елин Пелин“ – Остин, са хора с професии през седмицата и мисия през уикенда: да вдъхновяват децата да обичат родния си език, да пазят българската култура и да се гордеят с корените си. Силната връзка между учители и родители е сърцето на училището – всяко мнение има значение, всяка идея се чува, всяка инициатива е добре дошла. Заедно те изграждат модерно, сплотено и живо българско училище в сърцето на Тексас.

Тук общността е обединена около една мисия – да пази българския език и култура, докато гради бъдещето на децата си.

Първо българско училище „Елин Пелин“ в Остин, САЩ

Бибешката зала в Габрово – възрождената сцена за детски усмивки

Държавният куклен театър възстанови камерната зала за най-малките си зрители след продължителна пауза

Петя НИКОЛОВА

Историята е интересна, а процесът е дълъг. От екипа на Държавния куклен театър (ДКТ) в Габрово го сравняват с мита за птицата Феникс. Да се възродиш от пепелта, казват те, да преминеш през трудностите, през праха на забравата и да се изправиш отново. Така след дълга пауза очакваният ремонт на камерната зала за най-малките посетители е вече факт.

Алфидин Ахмедов – директорът на първия в България куклен театър, както претендират габровци, е повече от щастлив. В разговора с „Аз-буки“ споделя емоциите си от тържественото откриване, на което присъстват заместник-областните управители на Габрово, кметът на града Тания Христова и председателят на Съюза на българските артисти Христо Мутафчиев.

Всъщност големите гости съдействат на най-важните – децата. Откриването го правят най-малките присъстващи на церемонията.

„Този ден ще бъде тържество на човечността, съпричастността и културата. Един ден, който ще остане в историята на града като деня, в който се възродихме заедно – като общност, като приятели, като пазители на детското. Единни за добро. Вярващи в културата. Вдъхновени от децата. Благодарни на всеки един“, казва директорът Ахмедов. Думите му са признание за всички благодетели, благодарение на които възкръсва от пепелта бибешката зала.

„Пълното възстановяване е дело не само на специалисти, а на общност, създадена от хора с големи сърца, вярващи в силата на доброто и културната памет“, споделят от екипа. И разказват, че хората са повярвали в каузата – да има бибешка зала, предназначена за спектакли за най-малките, която по съвременен начин да покрива нуждите на различни изкуства – камерни концерти, изложби, литературни четения.

Ремонтът на бибешката зала е дългоочакван, а най-хубавото е, че пълното ѝ възстановяване се ражда от каузата на мениджмънта и екипа на ДКТ – Габрово. Идеята тръгва не от сгради или документи, а от сърцата на хора,

Снимка ДКТ – Габрово

Кадр от постановката „Бременските музиканти“ на Държавния куклен театър – Габрово

които са убедени, че смехът и вълнението на най-малките зрители дават смисъл на всичко. Така доброволци, партньори и организатори се обединяват от мотото „Единни за добро“ и успяват да върнат живота там, където е затихнал от години.

И ако се питаме защо емоциите са толкова силни, а въздушевлението – голямо, можем да намерим отговора и в историята на Държавния куклен театър – Габрово.

Тръгнал от далечната 1890 година с двете самоделни парцалени кукли – Рачо и Дешка, на ножаря Нено Милчев от Нова махала, който той разиграва върху дървено сандъче, за времето на своето съществуване Габровският куклен театър се утвърждава като най-авторитетния специализиран културен институт за деца на територията на централната част на Северна България.

„Може би не знаете – казва директорът Ахмедов, – но ние обслужваме три области. Нашият театър е единственият професионален куклен театър в областите Плевен, Велико Търново и Ловеч. Малък състав сме, но гостуваме на детски градини, читалища, културни домове и всяко пригодно място във всяко село. Отиваме навсякъде, където

са ни поканили.“

Нямаме никакво право да се съмняваме в думите на директора. Още повече, докато разговаряме, той отново е заобиколен от деца и родители. На площад „Възраждане“ в Габрово е весело, звучи музика. Държавният куклен театър подарява на децата постановката „Защо мухата спря да плете“. Истина е, че спектаклите на ръководения от Ахмедов театър предизвикват не само радост и аплодисменти, но и многократно са награждавани.

Театърът е печелил отличия от български и международни фестивали: „Златният дelfин“ – Варна, „Пиер“ – Стара Загора, „Ян Библия“ – Силистра, „Вълшебната завеса“ – Търговище, „Панаир на куклите“ – София, Лодз, Ческе Будковице, Нови сад, Алма Ата и много други. Носител на орден „Кирил и Методий“ I степен, с впечатляващите над 350 заглавия от българската и световната литература и драматургия за деца, постановките на ДКТ – Габрово, са гледани от няколко поколения зрители деца, като броят им надхвърля 2 000 000.

От 31 май куклите оживяват на още една сцена. Бибешката зала вече работи и

дори посрещна учениците от ОУ „Неофит Рилски“, които получават там годишните си свидетелства. Отворени са вратите на Кукления театър и за по-големите деца, за възрастните.

Директорът Ахмедов споделя, че се стараят сценичните произведения да удовлетворят очакванията на разнородна публика. Определя спектакъла „Прометей“ като авангардна постановка, която не може да се види на никоя друга сцена в България. Препоръчва и „Главатарят, който искал да плени месечината“ и обявява, че ще имат премиерен спектакъл и през новия сезон, от септември.

Както в Пловдив екипът на постановката „Лъжливото овчарче“ е посрещнат с овации и изиграва две представления при пълен салон, така и всяко участие на Държавния куклен театър – Габрово, в съседните области се очаква с нетърпение. Сигурни сме, че и най-малките зрители, които имат възстановена своя зала, са нетърпеливи да съпреживеят с актьорите от „Хензел и Гретел“, „Бременските музиканти“, „Маша и мечокът“ и всички любими спектакли отново приказните истории от чудния детски свят.

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“

Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ
1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>

Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGSF

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ

ISSN 0861-3990

Редактори:

д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg
д-р Диляна Кочева
d.kочева@azbuki.bg
Стефа Маринова
s.marinova@azbuki.bg
Боряна Трайчева
b.traycheva@azbuki.bg
Павла Котова
p.kotova@azbuki.bg

Графичен дизайн:

Иво Христов
i.hristov@azbuki.bg

Петър Владов
p.vladov@azbuki.bg

Стилист-коректор:

Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg

Фоторепортер:

Олег Попов

Реклама и

разпространение:

izdatelstvo.mon@azbuki.bg

Кореспонденти в страната:

Белене – Ралица Господинова
088 7418349
Велико Търново – Здравка Маслянкова
088 6653255
Видин – Борислава Борисова
vidinstar@gmail.com
Ловеч – Жанина Илиева
087 7209597
Пловдив – Деляна Лукова
088 7271712
Смолян – Ангел Добриков
088 9703271
Кюстендил – Северина Димитрова
089 5789515
Шумен – Светлана Крумова
srkrumova@gmail.com

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Диляна Кочева

Предплатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД
ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива
на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат
Авторските права на публикуваните
текстове и илюстрации са
собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава
научните списания:

„Български език и литература“
„Чуждоезиково обучение“
„Математика и информатика“
„Педагогика“
„Професионално образование“
„Философия“
„Стратегии на образователната
и научната политика“
„История“
„Обучение по природни науки
и върхови технологии“

Децата учат най-добре чрез преживявания

Пътешествията на група „Пчеличка“ от ДГ „Здравец“ в Балчик

Катерина КОВАЧЕВА

За да растат щастливи, знаещи и можещи, децата трябва да трупат опит и преживявания, споделя за „Аз-буки“ Яница Христова – учител в група „Пчеличка“ в ДГ „Здравец“, Балчик. Тя и колегите ѝ вярват, че създавайки красиви спомени, децата учат най-добре чрез преживявания.

„Здравец“ е първата детска градина в Балчик. Разположена е в центъра на града, което дава неограничени възможности за образователни разходки без предварително планиране, а именно музеи, етнографската къща, читалището, пощата, паркове, алеи, морето, рибния пазар, Двореца в Балчик и Ботаническата градина.

Още в началото на учебната година екипът в група „Пчеличка“ организира малка екскурзия – посещават бабата и дядото на едно от децата в село Победа. „Посрещнаха ни с пълна маса, но децата знаят, че който не работи, не трябва да яде, затова се захванахме за работа. Събрахме последната реколта – пипер, домати, чери домати, патладжан, тикви и грозде. Разгледахме стопанския двор, видяхме пуйки, различни видове кокошки, събрахме яйца и научихме как се мели фураж. След това приготвихме вкусен доматен сок от измитите и нарязани зеленчуци.“, допълва Яница.

Снимка ДГ „Здравец“ – Балчик

Децата и учителите им от група „Пчеличка“ от ДГ „Здравец“, Балчик

Малко след това групата посещава яхтеното пристанище С помощта на двама татковци се качват на корабче и обсъждат темите за опазването на морето. Виждат и товарен кораб, лодки, морски обитатели. „Още едно приключение, което ще се помни дълго“, допълва учителката.

За Деня на Народните будители групата отново е на път, този път до село Гурково, където посещават едно от най-дейните читалища в страната. За децата е трудно да осмислят делото на народните будители, затова по идея на учите-

лите посещават читалището като място за съхранение на традиции, опазване паметта на великите българи и средище на будители.

„Срещнахме малчуганите с композитора на много известни детски песни и драматург на пиеси за деца Георги Джилианов. Използвахме най-новия му албум с детски песни за музикалните инструменти, за да направим забавно посрещането на празника. Децата трябваше да разпознаят какъв инструмент се чува в песните.“ „Пчеличките“ първо обявяват тъпана за барабан, а като поразмислят, се поправят. Те

са подготвили поздрав за Деня на народните будители и част от него е именно песента „Барабан“ по текст и музика на Георги Джилианов. Всички заедно четат и разказват приказки в читалищната библиотека, където малчуганите научават как се става читател и колко е важно да се пазят книжките.

„Завършихме с приятна какофония от ксилофони, барабанчета, дървени кончета, маракаси и триангели, които децата от Балчик споделят с най-мъничките от село Гурково“, допълва Яница Христова.

През последните години често се наблюдава тенденцията в работата на учителите и ръководствата на детските градини да организират интересни и иновативни дейности, които обаче понякога не отчитат възрастовите особености на децата, допълва тя. Затова и водени от мотивацията да зарадват децата, им подаряват незабравим ден в Лунапарк във Варна, където се наслаждават на атракционите и създават красиви спомени заедно. След това се потапят в магията на Варненския делфинариум.

Това са само малка част от преживяванията и опита, които учителите и децата в Балчик са натрупали през изминалата учебна година. Колегите на Яница Христова я удостояват за пореден път с наградата „Учител на годината“ като основен мотиватор на идеите и двигател на реализираните дейности.

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ

Тодор КАПИТАНОВ

Допълнителният платен отпуск за работнички и служителки с две и повече живи деца е законова норма, която цели да подпомогне баланса между професионалните задължения и семейните отговорности. Законодателството в България предоставя възможност за ползване на такъв отпуск, но при определени условия и по ред, уреден в Кодекса на труда и в колективните трудови договори. В следващите редове разглеждаме в какъв размер се предоставя този отпуск, какви са предпоставките за ползването му и при какви условия може да бъде отложен.

Какво трябва да знаем за отпуска при две и повече деца

Съгласно Кодекса на труда в Република България, ако е уговорено в колективен трудов договор, работничка или служителка с две живи деца до 18-годишна възраст има право на два работни дни, а работничка или служителка с три или повече живи деца до 18-годишна възраст – на 4 работни дни платен отпуск за всяка календарна година. Този отпуск се ползва, когато работничката или служителката пожелае, и не може да се компенсира с парично обезщетение освен при прекратяване на трудовото правоотношение.

Този отпуск е вид допълнителен отпуск, условията и редът за ползването на който са предмет на колективно договаряне.

Кодексът на труда установява общата рамка за него, като няма пречка да се договорят и по-голям брой дни (напр. майки на две деца до 18-годишна възраст да ползват три/четири и повече дни вместо два работни дни допълнителен отпуск).

Предпоставка за ползване на този отпуск е децата да са непълнолетни, а последната година, за която възниква право на такъв отпуск, е годината на навършване на пълнолетие на едно или повече от децата.

Ако работничката или служителката не се ползва от полагащия ѝ се отпуск или използва само част от него, следва да ѝ бъде изплатено парично обезщетение от Държавното обществено осигуряване.

Работничката или служителката може да даде съгласието си, като майка (осиновителка) на детето, баща му (осиновителят му) или един от родителите им да се ползва с

посочения горе отпуск, стига да работи по трудово правоотношение.

Ползването на отпуска за две и повече живи деца може да се отложи за следващата календарна година, както следва:

1. от работодателя – поради важни производствени причини;

2. от работника или служителя – когато ползва друг вид отпуск или по негово искане със съгласието на работодателя.

Когато отпускът е отложен или не е ползван до края на календарната година, за която се отнася, работодателят е длъжен да осигури ползването му през следващата календарна година, но не по-късно от 6 месеца, считано от края на календарната година, за която се полага. Когато работодателят не е разрешил ползването на отпуска в определените срокове, работникът или служителът има право сам да определи времето на ползването му, като уведоми за това писмено работодателя най-малко 14 дни предварително.

Макар и ограничен като брой дни, този отпуск създава възможност за по-добро съчетаване на трудовия и семейния живот. От работодателят се очаква да създадат условия за ползването му в рамките на установените срокове, а работничките и служителките – да са запознати с правата си и да ги упражняват своевременно.

Справка:

чл. 176 от Кодекса на труда;

чл. 168 от Кодекса на труда.

ИМЕНАТА НА АКТЬОР ОТ САЩ - Д-Р КУИН ЛЕЧИТЕЛКАТА БЪЛГ. ПОЕТ	БАЛЕТ ОТ ИГОР СТРАВИНСКИ ГЕРОИНЯ НА Е. КАНЕТИ ОТ „СВАТБА“	МАЛКОТО НА КОЗА РОМАН ОТ САБИР АХМЕДОВ	ИНТЕРВАЛ ОТ ЧЕТИРИ СТЕПЕНИ (МУЗ.)	ИЗДАТИНА В РЕЧНО КОРИТО	ЧИСТА ПОБЕДА В ДЖУДОТО	ВИСША ЦЕЛ ПРИТОК НА ДУНАВ	ПРИСПОСОБЛЕНИЕ ЗА ШИЕНЕ	КУБИНСКИ ТАНЦ	ТВЪРП РАЗТВОР НА АЛФА-ЖЕЛЯЗО
ГЕРОЙ НА МОПАСАН ОТ „ДЯВОЛЪТ“ ПЛАСТИЧНА ПРЪСТ			ЯПОНСКИ ЖЕНИ-ГМУРКАЧКИ ГЕРОИНЯ ОТ СЪБДНАТИ МОЛИТВИ	ЧЕРТОЖЕН ИНСТРУМЕНТ ДРЕВНА МЕКСИКАНСКА НАРОДНОСТ	ФРЕНСКИ ДРАМАТУРГ (1848-1918) НАРЯЗАНИ И ИЗСУШЕНИ ПЛОДОВЕ	ЛЮБИМА, ИЗГОРА (НАР.)	ЮЖЕН ПЛОД		
ОХРАНЕН ЖРЕБЕЦ	БАЛЕТ ОТ В. ВЛАСОВ И В. ФЕРЕ	АМЕР. АКТЬОР „ИГРАЧЪТ“ КНИГА С ДУМИТЕ НА ПАДЕН ЕЗИК	ФРЕНСКИ ПИСАТЕЛ (1897-1982) ТЕЖЪК И МЕК СИНЬОСИВ МЕТАЛ	ПРИСПОСОБЛЕНИЕ ЗА ПРЕНАСЯНЕ НА БОЛНИ	РОМАН ОТ К. ТЕТМАЙЕР	РЕКА В СЕВ. ИРЛАНДИЯ	НАРОДИ В ЧАСТ ОТ АЗИЯ И СЕВ. АФРИКА		
БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ - ВРЕМЕ РАЗДЕЛНО	ОСНОВЕН ЛИТЕРАТУРЕН РОД РУСКИ ПИСАТЕЛ - „ЛОЛИТА“	РОМАН ОТ КОЛИН ФОЛКНЪР БЪЛГАРСКА АКТРИСА - „ОПАСЕН ЧАР“	БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ - ЖЕТВАРЯТ (1880-1937) ГАЗИРАНА ВОДА	ЗАПЛАШАНЕ ЗА ВРЕМЕННО ПОЛЗВАНЕ ДРЕВНОИНДИЙСКО УЧЕНИЕ	ПЕШЕРА КРАЙ БОВ, СТАРА ПЛАНИНА АРОМАТЕН И СОЧЕН ПЛОД	ЕСТОНСКИ ПИСАТЕЛ (1911-1983) ТЕРМИН ПРИ ИГРА НА КАРТИ	ФРЕНСКИ ХУМОРИСТИЧЕН ВЕСТНИК АМЕРИК. ФИЛМ С МЕЛ ГИБСЪН	НАЙ-СЕВЕРНАТА ТОЧКА НА ФРАНЦИЯ ЩЪРКЕЛОВА ПТИЦА	ФРЕНСКИ МАТЕМАТИК (1811-1832)
ХРИСТОМАТИЯ	ГЕОГРАФСКА ОБЛАСТ ИЗКУСТВО ЗА ПОДРЕЖДАНЕ НА ЦВЕТА	ЯПОНСКО ПОДРЕЖДАНЕ НА ЦВЕТА	ИСПАНСКИ БЛАГОРОДНИК ИМЕНАТА НА АКТЬОР ОТ САЩ	ТЕЧНА ПОДПРАВКА КЪМ ЯСТИЕ СЪСТАВКА НА КРЪВТА	РОМАН НА АГАТА КРИСТИ	КАРТАГЕНСКИ ПЪЛКОВОДЕЦ (ОК. 247-183 ПР. Н. Е.) ЛЕКАРСТВО, ЦЯР	БИВШ ФРЕНСКИ КОЛОЕЗДАЧ	ПЪРВИЯТ БЪЛГАРСКИ ЕКЗАРХ (1816-1888)	
ДОМАШНА ПТИЦА	ЛЕКАРСТВО, ЦЯР	ГРАД ВЪВ ФРАНЦИЯ	ИСПАНСКИ ТЕНИСИСТ	РАЗКАЗ ОТ ЧУДОМИР	РОМАН ОТ ЕМИЛ ЗОЛА	ОПЕРА ОТ ЖУЛ ЛЕВИ	ОТВОР ЗА ХРАНЕНЕ	РАЗВИТА СПОСОБНОСТ	
БРАЗИЛСКИ ТАНЦ	РАЗТОПЕНА ВУЛКАНИЧНА МАСА	МАРКА КАФЕ-МАШИНИ	СТЪКЛОПИС	ПСЕВДОНИМ, ОБР. ПРИ ЧЕТЕНЕ ОТЗАД НАПРЕД ГРЪЦКИ ТАНЦ	ПЕЧЕНО НА ШИШ МЕСО ГЕРОИНЯ НА ЛЕХАР ОТ „ЦИГАНСКА ЛЮБОВ“	ТИТЛА НА ДВОРЯНКА В ИСПАНИЯ	ПЪРВИТЕ БЪЛГАРСКИ КОМПЮТРИ	МАРКА БЪЛГАРСКИ КОЛБАСИ	ДЪРВЕНА ОБИКОЛКА НА КАРТИНА
ЛОВЕЦ СЪС СОКОЛИ	ФРЕНСКА АКТРИСА - „СТО И ЕДНА НОЩ“	ПОП ПЕВЕЦ (1958-2016)	МОДЕЛ „ФОРД“	ФРЕНСКИ ОСТРОВ АМЕРИКАНСКА КОМПЮТЪРНА ФИРМА	РЕКА В ИСПАНИЯ	КОСТИТЕ НА ЧОВЕКА	ПЪРВИТЕ БЪЛГАРСКИ КОМПЮТРИ	МАРКА БЪЛГАРСКИ КОЛБАСИ	ЗАКЛЮЧЕНИЕ В МУЗИКАЛНО ПРОИЗВЕДЕНИЕ
СВЕТОВНА ОРГАНИЗАЦИЯ	ЛИЦЕ ПОДАЛО ЖАЛБА	ВТОРИ БАЩА	МИННА ГАЛЕРИЯ	ЖЕЛАЗНА ГРЕДА ЗА ВЛАКОВА ЛИНИЯ	НАКЛОН	ПУШЕНО МЛАДО СВИНСКО МЕСО СЪС СЛАНИНА	УНГАРСКИ ПОЕТ (1877-1919)	ИЗДУТ ГЛИНЕН СЪД	ГЕРОИНЯ ОТ ТУРСКИЯ СЕРИАЛ „ЗАВИНАГИ“
ИГЛОЛИСТЕН ДЪРВЕН МАТЕРИАЛ	ЧАСТ ОТ БРАВА	СТИХОТВОРЕНИЕ ОТ ВЪТРО РАКОВСКИ	ВОДОЛАЗЕН АПАРАТ	ПИСАТЕЛ ОТ САЩ (1920-1992)	НОС В БУРГАСКИЯ ЗАЛИВ	АНГЛИЙСКА ПИСАТЕЛКА (1819-1880)	СЕЛО ВЪВ ВИДИНСКО	РАВЕНОСТВО В ШАХМАТА	ИМУЩЕСТВО
ЕЛЕКТРОННА ЛАМПА С ПЕТ ЕЛЕКТРОДА	ЩАТ В САЩ	НАНИЗ	ГЕРОИНЯ НА Л. ТОЛСТОЙ ОТ „ВОЙНА И МИР“	ПРЕЗИДЕНТ НА ЮГОСЛАВИЯ (1892-1980) МЕБЕЛ ЗА СЯДАНЕ	БИЛКА, ДИВА-МЕНТА	ПРЕСОВАНО ПОД ПРАВ БЪЛГ. ЖЕЛЯЗО	РЕКА В БЪЛГАРИЯ	РЕКА В ШВЕЙЦАРИЯ	
ВИД ИГРА НА КАРТИ	СХЕМА	ВОКАЛИСТЪТ НА „Ю-ТУ“	БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ - СЕЛО БОРОВО	БУЛО	ДЪРВОДЕЛСКО СЕЧИВО				
СРЕДСТВО ЗА МАСОВО ОСВЕДОМЯВАНЕ									

РЕЧНИК: АНАР, МАВ, ОНОРЕ, ФЕРИТ

ЕВЕЛИНА ТУМБЕВА

Отговори от миналия брой	Водоравно: "В природата". Естакада. Еолит. Номади. Нанон. Ордер. "Терано". "Лолита". Пер. Сатира. Пирин. Ало. Рамона. Копаница. Тамино. Панама. Етрополе. Микоза. Рам. Анати. Дилара. Нина. Целина. Кенеди (Джон). Равик. Река. Мапуту. Равена. Шива. Венето. Кесар. Ди. Череша. Катарамма. Верила. "Нарита". Антитела. Питане. ДДТ. Алино. "Вината". "Киро". "Мерива". Кипене. Повик. Тасо (Торквато). Батати. Досада. Раби (Изидор). Топола. Метал. Ма. Ганеша. Катерица. "На бала". Камера. Антилопа. Маруля. Она. Опера. Сунити. Исак. Номер. Реотан. Нальми. Вилает. Силаба. Амин.	Отвесно: Шперплат. Еридан. Етамин. Ов. Родео. "Ралеви". Тараба. Томи. Шилер (Йохан). Тоника. "Вилиси". Нипел. "Рир". Рапана. Четиво. Галера. Вот. Самота. "Верена". "Табор". Тамили. Мерило. Бонапарт. Панетоне. Канела. Капела. Ториньо. Делеша. Витоша. Сос. Камара. Минута. Пипала. Мути (Орнела). "Ана". "Пилето". Нинета. Канал. Чедо. Какаду. Катани (Корадо). Карина. Си. Понори. Карате. Мамут. Липаза. Ретина. Детелина. Панорама. Расате. Потеря. Калина. "Навара". "Косара". "Ила". Ванини (Ванина). Ривера (Диго). Дивали. Осъм. Дот. Цианин. Мадрид. Цунами. Канада. Макара. Токата. Акин.
--------------------------	---	---

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА**

Българско издателско списание
от 1900 г. до 2012 г. – том 1

ИСТОРИЯ

Българско издателско списание
от 1900 г. до 2012 г. – том 1

**МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА**

Българско издателско списание
от 1900 г. до 2012 г. – том 1

**ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
ПЕДАГОГИКА**

Българско издателско списание
от 1900 г. до 2012 г. – том 1

**ОБУЧЕНИЕ
ПО ПРИРОДНИ НАУКИ
И ВЪРХОВИ ТЕХНОЛОГИИ**

от 1900 г. до 2012 г. – том 1

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Българско издателско списание
от 1900 г. до 2012 г. – том 1

**СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА**

Българско издателско списание
от 1900 г. до 2012 г. – том 1

Философия

Българско издателско списание
от 1900 г. до 2012 г. – том 1

**Чуждозиково
ОБУЧЕНИЕ**

Българско издателско списание
от 1900 г. до 2012 г. – том 1

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

www.azbuki.bg

24

19 – 25 юни 2025 г.

Как се формират дигитални компетентности

Откъс от „Визия за формиране на дигитални компетентности в обучението на учители по история и география“

Доц. д-р Мая Василева,

гл. ас. д-р Катя Мишева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Въведение и постановка на изследването

В съвременен образователен контекст дигиталните компетентности се превръщат във важен фактор за иновативно образование, с оглед подготовката на учениците за предизвикателствата на бъдещето. Те се определят като съвкупност от умения, знания и отношения, необходими в XXI век (Pérez-Escoda & Rodríguez-Conde 2015). Определят се и като „грамотност за ползване на информация и данни“; „комуникация, сътрудничество“; „създаване на дигитално съдържание“ (Godaert 2022, цит. в Aleksieva & Racheva 2024). Развитието им се свързва с творчество, иновации, решаване на проблеми и критично мислене в цифров контекст, както и с технически и приложни умения (Aesaert et al. 2015). Компетентностите, придобити чрез използването на цифрови инструменти и технологии в училище, помагат на младите хора да се адаптират към бързо променящия се свят и да се справят с предизвикателствата на днешния пазар на труда. В този контекст настоящото изследване поставя следния изследователски въпрос: До каква степен подготовката на учителите по история и география във висшето училище гарантира способности за формиране на дигитални компетентности на учениците в процеса на обучението по двата предмета?

Не е изненада определянето на дигиталната компетентност като ключова компетентност за учене през целия живот, както и отразяването ѝ в документите за образователната политика на ЕС и България. Самото понятие „дигитална компетентност“ продължава да се развива и обогатява. Очертаващата се тенденция на развитие показва промяна от оригиналната, ориентирана към практиката дефиниция, към разширяване и комбиниране на понятието с технически, когнитивни и социално-културни аспекти (Ala-Mutka 2011; Raycheva & Kirova 2024, p. 56; Mattar & Santos 2023;

Заглавието е на редакцията

www.history.azbuki.bg

*Списанието се реферира
и индексира в Web of Science*

Главен редактор

Чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Русев

E-mail: ivroussev@ue-varna.bg

Редактор

Д-р Албена Симова

0889 88 21 83

Тел.: 02/425 04 70

02/425 04 71

E-mail: history@azbuki.bg

Съдържание на сп. „История“, кн. 1/2025

ПОГЛЕД НАД БАЛКАНИТЕ

Трудният просперитет: недоволството и противниците на зърнения бум от 1846 – 1847 г. в османските Балкани / *Андреа Умберто Грети*

The Project for Joint Occupation of Eastern Rumelia / *Nadezhda Vasileva*

БИОГРАФИЧНА КОЛЕКЦИЯ

Йосиф Емигер – неизвестен псевдоним на Иван Драсов / *Денис Иванов*

ПОДХОДИ В ПРЕПОДАВАНЕТО

Визия за формиране на дигитални компетентности в обучението на учители по история и география / *Мая Василева, Катя Мишева*

ЦИВИЛИЗАЦИОННИ ГРАНИЦИ

Програмите на Корпуса на мира в България (1991 – 2013): цели и реализация / *Симона Самилова*

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

Забележителна монография на български византинист / *Васил Гюзелев*

Темата за бариерите пред стопанското развитие в историческа перспектива, представена на научна конференция и в авторитетно научно издание / *Емилия Вачева*

Korukluoglu & Alci 2023). В този контекст се наблюдават три основни подхода за разработване на такива дефиниции.

1. По-обобщен, абстрактен, на който промените в дигиталните технологии не се отразяват съществено.

2. Индуктивен, при който се идентифицират специфични знания, умения и демонстрационни елементи на компетентността, създават се списък за обучение и оценка в определена област и следователно силно се влияе от технологичните промени.

3. Междинен, при който се разработва концептуална дефиниция, изградена от различни типове елементи, някои от които са свързани с инструменти и изискват редовно преразглеждане, а други са на по-високо когнитивно ниво и следователно остават валидни, въпреки че практическите аспекти се променят (Ala-Mutka 2011, pp. 18 – 19).

Като основа за съпоставяне на резултатите от настоящия сравнителен анализ тук се използва публикуваният през 2022 г. обновен вариант на DigComp 2.2, където дигиталната компетентност на гражданите е дефинирана въз основа на горепосочения трети междинен подход (Ferrari 2013). Тя е разграничена в пет области на компетентност, съответно: грамотност за работа с информация и данни; комуникация и сътрудничество; създаване на дигитално съдържание; безопасност; решаване на проблеми. Всяка от тези области засяга различен брой конкретизации в компетентности (за петте области – общо 21).

Резултати и дискусия

В отговор на горепосочения основен изследователски въпрос се представят обобщените данни от проведени 13 полуструктурирани интервюта с преподавателите от Историческия факултет и Геолого-географския факултет при СУ „Св. Климент Охридски“, подготвящи бъдещите учители по история и география. Концептуалната рамка на изследването е разработена от научен колектив под ръководството на проф. д-р Р. Пейчева-Форсайт за целите на Проект No BG-RRP-2.004-0008. Респондентите се разпределят по типове дисциплини: педагогически, психологически, методически, базирани на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) дисциплини и учебни практики, като се обхваща над 70% от обучението по всички актуални към 2024/2025 година учебни планове. Анализът на данните от проведените интервюта се осъществява на сравнителна основа по тематични кръгове:

1. Развитие на общи дигитални компетентности (ОДК)
2. Развитие на педагогически дигитални компетентности (ПДК)
3. Педагогически подход
4. Практики в обучението
5. Ограничения, свързани с дискутираната тема в практиката на преподавателите
6. Основни изводи

Разпределението на респондентите от двата Факултета по пол е, както следва: 33 % мъже и 67 % жени, а по академични длъжности: главен асистент – 6, доцент – 6, професор – 1.

С оглед количественото измерване честотата на поява на определени категории (кодове) в събраните данни, в хода на анализа се употребява понятието „натрупване“ със съответен цифров индекс.

Развитие на общи дигитални компетентности

Относно ролята на дигиталното обучение, мненията на интервюираните най-често са обвързани с това, че дигиталното обучение днес е изискване на времето (натрупване 17). На следващо място споделят, че ИКТ се явява условие за качество (натрупване 16), често по посока на това, че в бъдеще ще става все по-трудно преподаването на история и география в училище, без учителят да притежава подобни умения (вж фиг. 1). Интерес представлява следното разграничение за обучението по география – според 69,23 % от респондентите спецификата на географската наука предполага задължително използване на дигитални технологии. Сравнително по-слабо, но са представени определени възгледи относно ограниченията на дигиталното обучение по история – 15,38 % от респондентите споделят за несъвместимост на голяма част от технологиите с българския език, както и дефицити на дигиталните компетентности на преподавателите да включат технологиите в процеса на обучение (натрупване по 1 в направление).

Фигура 1. Мнение на преподавателя за дигиталното обучение

По отношение на дигиталната педагогика на обучението по история и география в отговорите на респондентите се забелязва известно разграничение (вж. фиг. 2 и фиг. 3). Интерес представлява явното предпочитание към модела на автентичния опит в обучението по история, макар да не се идентифицира със съответното му наименование (натрупване 5). В същото време, за обучението по география предпочитанията са ориентирани към моделите на сътрудничество и дизайн на обучението (натрупване по 16 за двата модела). Горепосочените предпочитания се откриват и в отговорите към индикатор „Практика на преподаването“, в рамките на който респондентите споделят за обучението по история, че поставят преди всичко задачи по време на упражнения, в които да развиват конкретни умения. Освен това се споделя за даване на множество примери за конкретни дигитални технологии за насочване на студентите към ползването на конкретни дигитални ресурси. Макар моделът на подражание да е по-рядко споменаван в рамките на предходния показател, се отбелязва предпочитание към смесване на елементи от модела на автентичния опит и модела на подражанието. Подобна тенденция се наблюдава и относно обучението по география, което е

съвсем естествено с оглед на това, че моделите са абстрактни теоретични конструкции, които трудно биха могли да се срещнат в практиката в чист вид.

Фигура 2. Дигитална педагогика в обучението по история

Фигура 3. Дигитална педагогика в обучението по география

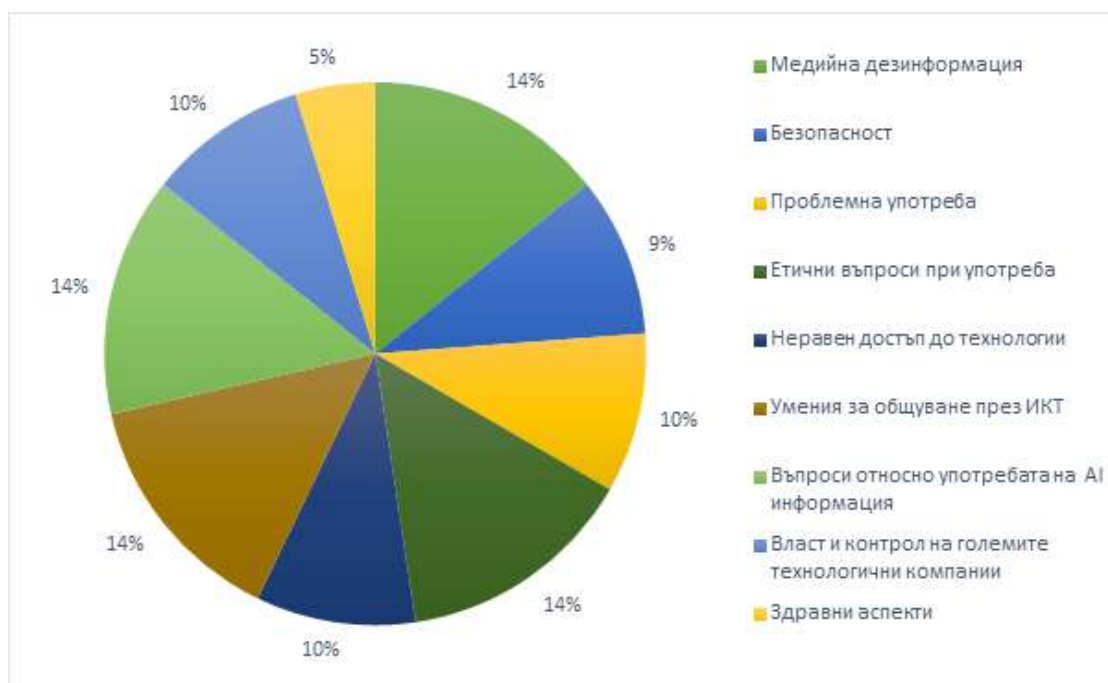
По отношение на обучението по география се наблюдава различно схващане относно дигиталните компетентности на студентите. При този индикатор интервюираните обръщат внимание на: уменията за анализ и обработка на данни; подбор и приложение на информация; онлайн сътрудничество (натрупване по 1 в трите направления). Допълнително се посочва липсата на умения за разграничаване на процедури (натрупване 1), т.е. не се прави разлика между различните методи на преподаване в обучението по география.

Интервюираните използват множество различни методи, за да развият общите дигитални компетентности на своите студенти (вж. фиг. 4). Най-често като задача се поставя изработването на презентация (натрупване 11). Следващият елемент с високо натрупване е анализът на дигитални ресурси, което обяснява и защо студентите имат такива умения. Тук натрупването е 9. Другите по-големи натрупвания са при: подкрепа за развитие на метакогнитивни умения (натрупване 5); липса на целенасочено развитие на общи дигитални компетентности (натрупване 5); представяне на задачи чрез ИКТ (натрупване 5). Преподавателите подпомагат развитието на общите дигитални компетентности и чрез демонстрация и онагледяване в час, предоставят достъп до ресурси, дават практически насочени задания и др.

Фигура 4. Развитие на дигитални компетентности на студентите

Кои общи дигитални компетентности се определят като най-важни и как да се насочи обучението към тях? От събраната в интервютата информация става ясно, че в часовете си преподавателите обръщат най-голямо внимание на: етични въпроси при използването на технологии, като най-често става въпрос как се цитира правилно и за етичните аспекти на информацията (натрупване 4); медийна дезинформация, а в това число проверка на достоверността на източниците на информационна грамотност (натрупване 4); умения за общуване през ИКТ, напр. използване на социални медии за комуникация с ученици и учители (натрупване 4); употреба на изкуствен интелект, напр. полезност, как студентите да го прилагат в рамките на университета и по време на работа, възможност за неточност на генерираната от AI (изкуствен интелект) информация (натрупване 4) (вж. фиг. 5).

Фигура 5. Развитие на критична дигитална грамотност

Известно разграничение се наблюдава относно обучението по история. По мнението на респондентите може да се забележи особено внимание към две основни теми, а именно – безопасността в интернет, както и медийната дезинформация. Историческата достоверност и истинност на информацията в интернет са поставени на преден план дори в коментарите относно педагогическата практика на самите преподаватели.

Пълния текст четете в „История“, кн. 1

„Фейсбук“ не е образователна платформа

Откъс от „Фейсбук“ като инструмент за изучаване на чужди езици

Петър Тодоров

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Водеща роля в съвременния глобален свят играе социалната мрежа „Фейсбук“, която служи основно като средство за забавление, но може да се използва и като образователен инструмент. Въпреки че „Фейсбук“ не е образователна платформа, тя е най-лесният и бърз начин за достигането на дадена информация до милиарди потребители. Поради тази причина множество образователни институции популяризират дейността си чрез нея, като предоставят безплатен достъп до част от своите ресурси и рекламират предлаганите от тях обучения.

Това провокира провеждането на изследване сред изучаващи чужди езици с помощта на няколко фейсбук групи с цел да се установи дали този метод води до по-високи резултати спрямо традиционните (вкл. и иновативни) форми на учене. Въпреки полученото съгласие от администраторите на групите за публикуването на анкетното проучване, броят на респондентите е силно ограничен – 20 души, които са реални потребители, но това не гарантира стопроцентова достоверност на откритията от проучването. **Предмет** на изследването е ефективността на изучаването на чужди езици с помощта на „Фейсбук“, **обект** – използването на „Фейсбук“ от абонатите на съответните групи в социалната мрежа. **Хипотезата** е, че използването на „Фейсбук“ за изучаването на чужди езици не е ефективен метод и не води до високи резултати.

Leiler (2017) отчита преживяванията на обучаеми по немски език, когато група във „Фейсбук“ и свързаните с нея задачи са въведени като оценяван елемент в техния езиков курс. Проведени са анкетиране и интервюта. Данните са подложени на тематичен анализ. Изследването показва, че обучаемите харесват „Фейсбук“, но най-вече използват социалната мрежа пасивно, а активно публикуват, когато е необходимо. Установява се, че обучаемите се нуждаят от повече обратна връзка, отколкото им предоставя учителят.

Заглавието е на редакцията

www.foreignlanguages.azbuki.bg

Списанието се реферуа и индексира в Web of Science

Главен редактор

Проф. д.н. Димитър Веселинов
E-mail: dvdimitrov@uni-sofia.bg

Редактор

д-р Силвия Петрова
0889 60 44 53

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: foreignlanguages@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Чуждоезиково обучение“, кн. 1/2025:

КЪМ ЧИТАТЕЛЯ

Димитър Веселинов / *Dimitar Vesselinov*

ПРИЛОЖНО ЕЗИКОЗНАНИЕ

Няколко думи за ДУМАТА (исторически и съвременни аспекти) / **Василка Радева**, Владислав Миланов /

Замяната на имперфектното от аористното причастие в съвременния български език в лингводидактологичен аспект / **Красимира Алексова**, Ласка Ласкова, Данка Апостолова, Яна Сивилова, Михаела Московска

МЕТОДИКА

„Фейсбук“ като инструмент за изучаване на чужди езици / *Петър Тодоров*

Do Digital Corpus-Based Environments Contribute to the Acquisition of English Idioms? / *Yana Chankova, Natalia Bassisa*

Геймификацията и усвояването на чужд език / *Гергана Фъркова, Гергана Боянова, Ани Колева, Зорница Лъчезарова, Венче Младенова*

ЕЗИК И КУЛТУРА

„Вегетарианката“ на Хан Канг – отвъд кафкианската приказка за обесните, свободата и смъртта / *Магдалена Костова-Панайотова*

Women as Protagonists in Literary Works: Hester Prynne, Anna Karenina, and Katharina Blum / *Fatlum Jashari, Vjollca Dibra*

Cultural and Socio-Economic Dimensions of Vote Buying: A Case Study of Electoral Practices in Bulgaria / *Stoycho P. Stoychev*

ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКА АРХЕОЛОГИЯ

Болгарский язык в Республике Молдова (общественный статус, школьная педагогика, правовая ситуация) / *Мартин Хенцельманн*

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

Новая монография по русскому языкознанию / *Михаил Первушин*

Джинджифилови целувки. Силата на личния избор и пътят към щастието / *Мира Велкова*

В изследване, проведено от Gómez-Hurtado (2023), се дава „положителна оценка на „Фейсбук“ като ресурс за създаване на общности за съвместно учене. Авторите подчертават необходимостта от демонстриране на инструменти като „Фейсбук“ за студентите, които се подготвят за учители, за да се гарантира тяхното подходящо професионално и личностно развитие“. Тук можем да добавим, че „съвременното образование се нуждае от креативност, чрез която да се намери баланс между традиционните и иновативните методи на преподаване и учене (Vesselinov 2024a, с. 9).“

Piven (2023) представя изследване върху предизвикателствата, пред които са изправени студентите, и обсъжда ключови фактори, които могат да повлияят на опита на международните студенти с курсове, които включват „Фейсбук“ като инструмент за обучение. В друго изследване се установява, че „Фейсбук“ може да функционира като система за управление на обучението, улеснявайки процеса на преподаване и учене на английски език. Констатациите показват, че изучаващите английски показват положително отношение към дейностите, базирани на учене чрез „Фейсбук“ (Duong & Tran 2023).“

В изследване върху новоразработен инструмент за обучение във „Фейсбук“, който се използва в държавен тунизийски университет в курс по разработване на игри, се установява, че този инструмент може значително да подобри нивото на знания на обучаемите (Saif, Tlili, Essalmi, & Jemni 2023). Faryadi (2017) проучва дали „Фейсбук“ е помогнал на обучаемите от Universiti Sains Islam Malaysia (USIM) да подобрят владенето на английски език, критичното се мислене, уменията за разбиране и мотивация. Участват общо 900 обучаеми. Резултатите от предварителния и от финалния тест показват, че обучаемите, които са използвали „Фейсбук“, превъзхождат (88,8% издържали изпита) обучаемите, които не са използвали „Фейсбук“ (60% издържали).

Polok & Narežak (2018) провеждат изследване с цел да установят дали „Фейсбук“ може да се използва и като образователно средство. В резултат, те заключват, че в сравнение с традиционните методи на обучение „Фейсбук“ се оказва изключително полезен при мотивирането на подрастващите да учат английски език. Alm (2015) описва изследване върху използването на „Фейсбук“ за извънкласно, неформално езиково обучение. 190 студенти от университет в Нова Зеландия (китайски, немски, френски, японски и испански) попълват анонимен онлайн въпросник относно (1) техните възприятия за „Фейсбук“ като многоезична среда, (2) техните онлайн практики за писане и (3) техните възгледи относно образователна стойност на техния опит. Констатациите показват, че изучаващите чужди езици използват набор от функции на „Фейсбук“, за да се запознаят с езиците, които изучават, (L2) и да общуват на своя L2 с приятели във „Фейсбук“, които са носители на съответния език. Според Lai, Saab, & Admiraal (2022) „изучаващите езици във висшето образование все повече използват самостоятелно извънаудиторно обучение, подпомагано от мобилни технологии. „Фейсбук“ се използва за научаването на нова лексика, на технически термини и специфични изрази и др.“

Изследванията, описани по-горе, са проведени с респонденти, които са от конкретно учебно заведение или

специфична общност, поради което броят им е по-голям от този, с който разполагаме. Независимо от това, освен анкетното проучване ще представим и примерна методика за използване на „Фейсбук“ за провеждане на обучение, която успешно се прилага от повечето специалисти, която може да послужи и на българските преподаватели и учители в педагогическата им дейност. Както твърди Веселинов (Vesselinov 2024b, p. 19), „повишаването на професионалната квалификация на педагогическите специалисти в страната е важна предпоставка за предоставянето на висококачествен образователен продукт“.

Примерите, които ще представим, са ексцерпирани от фейсбук групи, посветени на изучаването на конкретни езици, но подобни методи се прилагат и от преподаващите други дисциплини. Подобно на платформата за споделяне на видеосъдържание TikTok, във „Фейсбук“ се пускат кратки видеоклипове, които представят по атрактивен начин различни аспекти на предлаганата образователна услуга. Що се отнася до изучаването на чужди езици, това могат да бъдат например дни от седмицата, месеци, числата от 1 до 10 и др. Целта е да се насочи вниманието на заинтересованите потребители към профила на образователната институция – езиков център, частен инструктор и др. В повечето случаи съдържанието се представя от самите специалисти, които заснемат атрактивни кадри от страните, в които се говори съответният език. На езика на маркетинга това се нарича уникално потребителско изживяване. „Преживяването на потребителите на „Фейсбук“ е важно за гарантирането на успеха на всяка рекламна кампания във „Фейсбук“ (Kang & Yang 2021)“. Рекламираването позволява дадена публикация да се появи преди други подобни и да бъде забелязана по-бързо, а чрез изкуствения интелект „Фейсбук“ следи какво съдържание разглежда всеки един потребител, и на тази база му/й предоставя сходни публикации. Ако съдържанието е достатъчно атрактивно, заинтересованите потребители се абонираат за него и всеки ден на стената им излизат публикации от този профил с актуална информация относно конкретни езикови елементи.

В даден момент на абонатите на профила се предлага да се запишат на специален курс за начинаещи или средно напреднали. Курсът е безплатен и запознава обучаемите с основни концепции, характерни за съответния език. Продължителността е от една седмица до десет дни, като всеки ден има по една или две сесии, всяка не по-дълга от един час, които се излъчват на живо, а след приключване на сесията се предоставя линк, на който може да се изгледа повторение. Това се случва извън пределите на „Фейсбук“, а за получаване на достъп потребителят предоставя валиден електронен адрес, който впоследствие може да бъде ползван за рекламни кампании. В даден момент, обикновено към края на курса, на обучаемите се предлага да се абонираат за цял едномесечен или двумесечен курс, който вече е платен. В него те ще могат да се запознаят в детайли с изучавания език и да получат персонално внимание. Цената на тези платени форми варира от 300 до 500 щатски долара или евро. Интересът към тези курсове е голям, тъй като освен получаването на съответните знания на потребителите се гарантира постоянен достъп до образователните ресурси за неограничено време, а в много случаи е разработено и мобилно софтуерно приложение. Ролята на „Фейсбук“ е по-скоро на медиатор, но дори и след приключването на курсовете, които се провеждат извън социалната мрежа, повечето потребители остават абонирани за профилите и при възможност вземат участия и в други обучения, например за по-високи нива на владеење на съответния език. Една популярна „Фейсбук“ платформа, която работи на този принцип, е Italian Matters – <https://www.facebook.com/italianmatters> с 905 000 последователи.

В българското „Фейсбук“ пространство също има сходни образователни платформи. Пример за добра практика е Uchaturski.com – Уча турски език – <https://www.facebook.com/uchaturskicom> с 2400 последователи. Както посочва рекламното пано, „Единствената платформа за изучаване на турски език в България“. Имайки предвид спецификата на турския език, от една страна, и историческият аспект, от друга, би следвало да предположим, че в страна като България турският език не е толкова популярен за изучаване от масовото население. Въпреки това през последните години за българските граждани туризмът в Турция се превърна в любимо занимание, като се наблюдава и обратният процес, при който турски граждани, обикновено търговци, говорят български език с цел улеснена комуникация с потенциалните клиенти. В исторически план, „в следосвобожденска България необходимостта от изучаването на книжовния турски език налага изготвянето на граматики, учебници и помагала за усвояването му“ (Yordanova 2014, стр. 38). Една от характерните черти на съвременния

турски език е добавянето на афикси (наставки). „Понякога количеството на афиксите в една дума може да нарасне до такава степен, че образуваните по този начин думи да отговарят не само на граматични форми, но на фрази и дори на цели изречения на български език“ (Yordanova 2015, p. 11).

Изучаването на турски, както и на всеки друг език, изисква избор на правилна стратегия. В случая умишлено сме избрали тази платформа като пример за добра практика в комбинирането на възможностите на „Фейсбук“ за достигане на информация до голям брой потребители и предимствата на обучението в дигитална среда. На уебсайта на платформата можем да открием полезна информация за турския език, както и възможности за сертификационни курсове от ниво A1 – B1. В сравнение с горепосочените методи за изучаване на чужди езици чрез чуждестранни платформи, за които посочихме, че цената варира от 300 – 500 щатски долара или евро, Uchaturski.com предлага абонаментни планове от 3, 6 и 12 месеца, като планът за 12 месеца е на цена от 489 лева. Платформата все още не разполага с мобилно софтуерно приложение, а като недостатък може да се изтъкне заплащането на такса за определен период, след което достъпът на потребителя до ресурсите се преустановява, освен ако не заплати за допълнителен абонамент, докато при горепосочените платформи след заплащането на съответната такса се получава достъп до ресурсите за неограничен период.

Друг популярен метод са фейсбук групите, но те не могат да бъдат разглеждани от лингводидактологическа (виж Vesselinov 2023, Vesselinov 2024в) гледна точка, тъй като служат по-скоро за обмен на информация и до голяма степен зависят от своите потребители. От тях също могат да бъдат извлечени полезни ресурси, както и да бъде почерпен ценен опит, дори и осъществяване на контакти с други потребители с интереси в същата сфера, но създателите и модераторите на тези групи нямат за цел да предоставят образование чрез тях. Това показват и данните от анкетното проучване, което ще представим.

Анкетното проучване е проведено в началото на 2024 година. За целта е създадена анкета с 10 въпроса чрез приложението Microsoft Forms, налична на адрес: <https://forms.office.com/e/LwFYNQm4Hg>. Анкетата е анонимна, а респондентите членуват в следните фейсбук групи: Spanish Tips Every Day; Duolingo Group; Italian Learning on Duolingo.

Броят на респондентите е силно лимитиран – 20 души, поради което резултатите от проучването може да не отразяват напълно достоверно нагласите на всички потребители. Независимо от това респондентите са реални потребители на „Фейсбук“, а отговорите им може да се считат за отразяващи истината, чрез която да достигнем до съответните констатации и заключения.

Въпрос 1. В коя страна живеете?

- Обединено кралство – 9 души, от които 4 души са конкретизирали – от Англия, 2 души от Шотландия, и 1 човек от Уелс;
- САЩ – 3 души;
- България, Германия, Ирландия, Испания, Мадагаскар, Мексико, Нидерландия, и Португалия – по 1 човек.

Въпрос 2. Кой е родният ви език?

- английски език – 13 души;
- български, испански, немски, нидерландски, малгашки, руски, уелски – по 1 човек.

Въпрос 3. Освен родния Ви език по колко други езици имате познания? Кои са те?

- нито един – 1 човек;
- един – 3 души;
- два – 5 души;
- три – 7 души;
- четири – 2 души;
- пет – 1 човек;
- девет – 1 човек.

Тук следва да отбележим, че болшинството от респондентите имат познания по повече от два чужди езика. Преобладаващите езици, по които имат познания участниците в проучването, са английски, френски, испански и италиански, но някои от тях са посочили португалски, норвежки, турски, латински и уелски, а един от респондентите е отбелязал и американски жес-

томимичен език. Някои от потребителите са посочили и нивото си на владееене на съответния език, но въпросът умишлено има за цел да установи дали и по какви езици респондентите имат познания, а не дали владеят съответния език на ниско, средно или високо ниво, тъй като самото ниво не е обект или предмет на изследването.

Въпрос 4. Колко езика изучавате в момента? Кои са те?

Отговорите на този въпрос са предсказуеми поради естеството на респондентите, които са набавени от фейсбук групи за изучаване на испански и италиански език. Само една от групите не е свързана с конкретен език, а с използването на приложението Duolingo. Большинството от участниците в проучването изучават испански или италиански език, но някои от тях са добавили и френски, немски, уелски, португалски и арабски.

Въпрос 5. Използвате ли „Фейсбук“ за изучаването на някои от езиците, които сте посочили в отговора си на въпрос 4 (вж. фиг. 1)?

В случая имаме 4 отрицателни отговора, което означава, че тези четирима респонденти членуват във фейсбук групи, посветени на изучаването на конкретен чужд език, или на приложението Duolingo, но не ползват „Фейсбук“ при изучаването на даден чужд език.

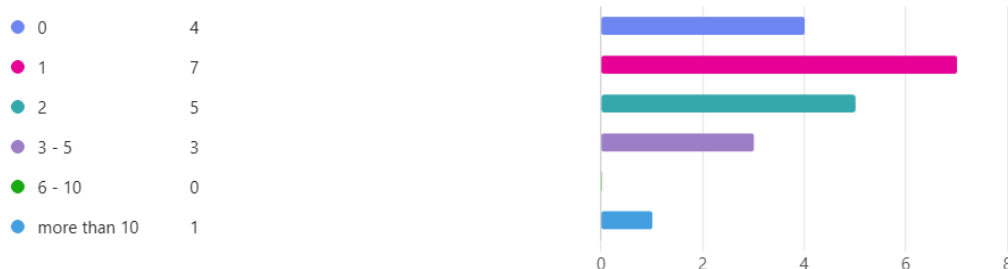
5. Do you use Facebook to learn any of the languages you indicated in your answer to question 4?

Фигура 1. Отговорите на въпрос 5

Въпрос 6. Ако отговорът Ви на въпрос 5 е „да“, за колко фейсбук страници, посветени на изучаването на чужди езици, сте абонирани?

6. If your answer to question 5 is "yes", how many Facebook pages dedicated to learning foreign languages are you subscribed to?

Фигура 2. Отговорите на въпрос 6

Повече от половината потребители посочват една или две фейсбук страници, за които са абонирани, съответно за една – 7 души, и за две – 5 души. Четири души не са абонирани за нито една страница, докато 3 души са абонирани за от 3 до 5 фейсбук страници. Нито един респондент не е абониран за от 6 до 10 страници и само един – за повече 10 фейсбук страници.

Въпрос 7. Като цяло, до каква степен „Фейсбук“ Ви е помогнал да овладеете езика/езиците, които изучавате?

- значително;
- в средна степен;
- слабо.

Само двама души са посочили отговор „значително“, като 9 души са избрали отговор „в средна степен“, и 9 души – отговор „слабо“. Това означава, че сама по себе си, социалната мрежа „Фейсбук“ не е надежден източник за придобиване на знания.

7. Overall, how much has Facebook helped you in mastering the language/s you are learning?

Фигура 3. Отговорите на въпрос 7

Въпрос 8. Освен „Фейсбук“ какви други инструменти и методи за изучаване на езици използвате? Може да изберете повече от един.

- приложения като Duolingo, Babbel, и др.;
- присъствени курсове в училища, университети, центрове за обучение и др.;
- частно обучение;
- други.

Пълния текст четете в „Чуждоезиково обучение“, кн. 1

Инструменталните аспекти на образованието и дигиталните технологии

Откъс от „Критическата рефлексия спрямо ИКТ в началната квалификация на учителите в епохата на ускорено развитие на дигиталните технологии“

Доц. д-р Наталия Христова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Деян Петров

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Въведение

Актуалното ускорено развитие на дигиталните технологии предизвиква все по-значими индивидуални, социални и културни трансформации (Rosa 2015; Stiegler 2016). И ако днешните технологични процеси, както посочва Б. Стийглер (Stiegler 2016), са продължение на процесите, започнали преди три милиона години, то тяхното непознато до момента неимоверното ускоряване води до това, което Б. Стийглер определя като дисрупция (Stiegler 2016). В настоящата ера на дисрупция социалните и културните структури и системи (включително и образованието) вече не успяват да следват логиката на еволюцията на технологиите. В резултат на това технологиите се развиват в отсъствието на необходимите за тях знания и критичната способност да се вземат решения и да се прави избор. На този фон настоятелните призови, отправяни към училището от различни икономически, технологични, а и образователни играчи, за формиране най-вече на гъвкав и адаптабилен спрямо променящата се технологична среда човешки капитал, умело служещ си с бързо развиващите се дигитални технологии, изглеждат все по-проблематични. Тяхното интензифициране по време на Covid пандемията доведе до обезпокоителното възприемане на преподаването и ученето най-вече през призмата на *digital skills*, *digital skills gap* и до налагането на императива

Заглавието е на редакцията

www.pedagogy.azbuki.bg

*Списанието се реферира
и индексира в Web of Science*

Главен редактор

Проф. д-р Румяна Пейчева-
Форсайт

E-mail: r.peytcheva@fp.uni-sofia.bg

Редактор

Любомира Христова
0889 22 12 15

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: pedagogy@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Педагогика“, кн. 1/2025:

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОНИКНОВЕНИЯ

Development of Metacognitive Skills in 11 – 14-Year-Old Students in a Non-Formal Educational Environment / *Isa Hadjiali, Teodora Kolarova*

Study on the Level of Satisfaction and Expectations of Teachers towards the Use of Supporting Texts and Storytelling in Moral Education in Primary Education / *Dorin Opris, Adina Popovici*

Trends in Science Education from the Digital Perspective: a Study Supported by a Bibliometric Analysis / *Ivelina Kotseva, Maya Gaydarova*

Критическата рефлексия спрямо ИКТ в началната квалификация на учителите в епохата на ускорено развитие на дигиталните технологии / *Наталия Христова, Деян Петров*

Резултати от изследване на глаголна семантика при деца чрез езикови задачи, проведени онлайн / *Валентина Стефанова, Мария Тодорова, Цветана Димитрова*

Необходимо ли е развитието на възпитателна компетентност у учителите? :нения на родители и учители / *Екатерина Томова*

Проект на игри от модул „Математика“ към специализирана софтуерна платформа за обучение на ученици I – IV клас с разстройство от аутистичния спектър / *Величка Косева, Генчо Стоицов*

Methodological Basics of the Experiment in Pedagogy / *Delyan Penchev*

Формиране на мисловни умения от по-високо ниво чрез STEM обучение по биология и здравно образование (VII клас) / *Калина Иванова, Делка Карагьозова-Дилкова*

„digital first“ (Biesta 2020). Подобно фокусиране на вниманието върху уменията и инструменталните аспекти на образованието и дигиталните технологии води до това, че се пропускат същинските цели на образованието (Biesta 2020) и се анихилира неговият еманципаторски потенциал.

От друга страна, в последното десетилетие редица научни изследвания все по-категорично обосновават необходимостта от осъществяването на едно не само практико-приложно и инструментално, но и рефлексивнокритическо образование по ИКТ в средното училище (Castañeda & Selwyn 2018; Castañeda & Villar-Onrubia 2023; Stiegler 2008; Pangrazio & Selwyn 2020; Facer & Selwyn 2021; Ilomäki et al. 2023; Friesen 2008). Подобно образование би съдействало за превъзможване на установените тенденции към безкритично адаптиране спрямо технонаучните нововъведения, за преодоляване на пасивното, потребителско отношение към предлаганите от технологичните и медийните индустрии продукти и така би стимулирало формирането на автономни, креативни, дигитално грамотни граждани. За да се случи това обаче, е необходимо университетите, ангажирани с квалификацията на учителските кадри, не само да предоставят знания и да формират умения за работа с дигитални технологии, подпомагащи учебния процес, но и да формират у бъдещите действително „просветени“, еманципаторски дигитални нагласи и практики.

Контекст и методология

Както е известно, по традиция у нас в рамките на обучението за придобиване на педагогическа правоспособност по различни учебни предмети се изучава отделна задължителна дисциплина, посветена на дигиталните технологии в образованието (от 2016 г. тя носи названието „Информационни и комуникационни технологии в обучението и работа в дигитална среда“). Тази дисциплина обаче се мисли по-скоро като дисциплина с приложно-инструментален характер, чиято цел е да формира умения у бъдещите учители за ефективно прилагане на технологиите в образователния процес по различните учебни предмети. Доколко обаче днес ИКТОРДС, а и педагогическата квалификация, като цяло, си поставя за цел да предложи едно не само инструментално обучение по ИКТ, но и една задълбочена критическа рефлексия спрямо дигиталните технологии в образованието и съвременната технологична среда, ни предстои да видим, като съсредоточим вниманието си върху единичния случай (case study) на началната педагогическа квалификация на студентите в специалностите „Българска филология“ и „Славянски филологии“ при Факултета по славянски филологии на СУ „Св Климент Охридски“.

Заклученията в настоящата статия се базират на информация от общо 6 полуструктурирани интервюта, проведени с преподаватели по методика на обучението по български език и литература и по ИКТОРДС във Факултета по славянски филологии (ФСФ) на СУ „Св Климент Охридски“ и на анализ на учебните програми по тези дисциплини, осъществени в рамките на проект DigitalEdu-SU. От тях 67% (4 интервюта) са на преподаватели както по методика на обучението по български език и литература, така и по ИКТОРДС, а останалите 33% (2 интервюта) са ангажирани с „Хоспетиране и практики“. По пол респондентите се разпределят по следния начин – 17% са мъже, а 83% – жени.

При обработката на интервютата е използван професионален изследователски софтуер Quirkos за анализ на „качествена информация“ (qualitative data analysis).

Изследването няма за цел да достигне до някакви представителни заключения, а по-скоро да хвърли известна светлина върху действителното състояние – state of the actual (Selwyn 2008) на обучението по дигитални технологии в един локален образователен контекст.

От дисрупция към диверсификация на знанията и уменията чрез критически подход

Понятието дисрупция, както посочва Б. Стийглер (Stiegler 2016), се появява за пръв път през 1992 г., когато Жан-Мари Дру публикува книга, озаглавена „Disruption: Overturning Conventions and Shaking Up the Marketplace“. И макар че книгата е насочена към професионалната публика, към маркетолозите, тъй като представя стратегия за бърз и агресивен маркетинг, тя предизвиква силен отклик и сред по-широката аудитория. Нейният успех според Б. Стийглер (Stiegler 2016) се дължи, не на последно място, и на това, че концепцията, която огласява, е създадена почти едновременно с появата на World Wide Web в средата на 90-те години. Световната мрежа се появява през 1993 г. и впоследствие води до свързването в мрежа чрез интернет на 3 милиарда души от световното население, което непрекъснато произвежда данни, бисквитки и дигитални следи чрез своите компютри, таблети, смартфони, както и чрез всякакви други канали, като телевизори, автомобили и интернет на всичко. Дисрупцията, която Силициевата долина превърна в свое кредо, е това ускоряване посредством алгоритмите и big data, което произвежда късо съединение във всички наследени социални системи и структури, подчертава Стийглер (Stiegler 2016). Функционирането на тази нова, базирана на датафикацията техническа система, със скорост, близка до скоростта на светлината, провокира явления с абсолютно непознато до момента светкавично ускорение, води до процеси на автоматизация и трансформация, спрямо които човешкото мислене и аналитична способност изглеждат като прекалено бавни, неефективни и остарели.

Безпокойствата около тези токсични измерения на съвременната технологична среда водят до това, че все повече изследователи настояват да се ревизира инструменталистският, апликационисткият подход спрямо ИКТ в образованието и усилията да се насочат към формиране на критическо отношение спрямо дигиталните технологии. Същевременно обаче тези еманципаторски визии изключително трудно си пробиват път на фона на доминиращия технооптимизъм, икономизацията и комерсиализацията на образованието и свързаната с нея логика на адаптабилността.

В последните няколко десетилетия дискурсивните стратегии за представяне на дигиталните технологии като едва ли не панацея за редица обществени и образователни проблеми, както посочват Фейсър и Селуин (Facer & Selwyn 2021), се оказаха особено устойчиви. Те се усилиха неимоверно и по време на ковид пандемията, при която бяхме свидетели на обезпокоителното възприемане на преподаването и ученето най-вече през призмата на *digital skills* и на налагането на императива „digital first“ (Biesta 2020). Като дигиталните умения бяха представяни едва ли не като някакъв магичен отговор на цялата социокултурна, морално-етическа, емоционална и политическа комплексност на ситуацията. Според авторите привлекателността на идеята, че цифровите технологии могат да се възприемат като решение за дългосрочни образователни и социални предизвикателства, остава все така привлекателна и импулсираща и се дължи както на мощните икономически интереси, така и на инерцията на технонаучния солюционизъм. И тъкмо този технологичен солюционизъм е в основата и на инструменталистката, апликационистка визия за ИКТ в образованието.

Пълния текст четете в „Педагогика“, кн. 1